

KOROŠKA KRONIKA

Izdaja Britanska obveščevalna služba. — Cena mesečno: za tuzemstvo 2 S, v inozemstvo 5 S. — Posamezna številka 50 grošev

Leto V.

CELOVEC, 4. novembra 1949

Številka 44

Za poenotenje evropskega gospodarstva

V Parizu zaseda svet za organizacijo evropskega gospodarskega sodelovanja — zapadnoevropska gospodarska vlada. Zasedanje je otvoril g. Van Zeeland, belgijski zunanji minister, in pozdravil prvi prisotnega nemškega zastopnika dr. Blücherja, ki je prvi Nmec, kateri po vojni zastopa svojo deželo pri mednarodni konferenci. Glavna točka dnevnega reda je bila izjava g. Hoffmana, upravnika Marshallovega načrta. Njegova izjava je obsegala poročilo o evropski gospodarski in finančni politiki. Svet je izvolil posvetovalno skupino, katero sestavlja 7 članov organizacije

za evropsko gospodarsko sodelovanje, da prouči predloge g. Hoffmana.

Glavni nauki iz govora g. Hoffmana so sledeči:

1. Evropa mora do junija 1952 zaslužiti neprimerno več dolarjev, kakor jih je zaslužila dosedaj. Če ne pride do tega, se bo morala evropska trgovina z Ameriko uravnesiti na tako nizki ravni, da bo to porazno za Evropo in za Ameriko.

2. Devalvacija sama na sebi ne zadoštuje. Preprečiti je treba inflacijo. Usvaritev stalnega področja, na katerem

bi prosto krožila trgovina med 270 milijoni prebivalcev v zapadni Evropi, bi imela zelo dobrodelen vpliv na gospodarski položaj vsega sveta.

Hoffman je izjavil, da vsi delajo za splošno višjo življensko raven „in naš neposredni cilj je, da ustvarimo trdno ukoreninjeno gospodarsko procvitanje za gospodarsko združeno zapadno Evropo — cilj, ki mi ga je poudarjal predsednik Truman pred mojim odhodom iz Washingtona.“ Ob zaključku je g. Hoffman prosil vse navzoče ministre, naj predložijo do začetka leta 1950 pregled vsega udejstvovanja, ki bo vodilo vso Evropo do gospodarske povezanosti.

Ameriški kongres in g. Hoffman so prepričani, da evropski narodi instinktivno čutijo, da je povezano gospodar-

stvo bistveno za to, da se končajo vedno ponavljajoče se gospodarske krize.

Takoj nato se je „zapadnoevropska gospodarska vlada“ v Parizu zopet sestala z namenom, da sestavi načrt za bolj svobodno tekočo trgovino v Evropi kot odgovor na poziv g. Hoffmana. Načrt bodo predložili 18 državam, ki so članice sveta za organizacijo evropskega gospodarskega sodelovanja. Kot podlago za načrt so prejeli predlog britanskega finančnega ministra, ki predvideva, naj do decembra odpravijo 15 trgovinskih omejitev v Evropi, ki se tičejo najmanj 50 odstotkov vsega privatnega uvoza držav, ki so članice Marshallovega načrta. Te olajšave bi se nanašale na tri vrste blaga: živila in živilno, surovine, tovarniške proizvode.

Spodnja zbornica odobrila načrt za varčevanje

Britanska spodnja zbornica je izrekla pretekli teden vladi s 353 glasovi svojo zaupnico glede gospodarskega načrta, ki ga je vlada predložila. Na podlagi tega načrta hočejo prihraniti letno 250 milijonov funtov šterlingov, da se izognejo nevarnosti inflacije in da zagotovijo porast izvoza.

Izid glasovanja za zaupnico je pokazal, da stoji vsa delavska stranka za vlado in podpira gospodarski načrt vlade. Ostra debata, ki je trajala dva dni, je jasno pokazala, da se bližajo volitve. Opozicija — konzervativci in liberalci — je vložila dve ostri resoluciji, v katerih očita vladi, da je podzela v seda-

nji krizi nezadostne ukrepe, ki niso povečali proizvodnje.

Ministrski predsednik Attlee je odgovoril na to, da ni opozicija predložila nobenih konstruktivnih protipredlogov. „Danes živimo v stoletju mešanega gospodarskega sistema in, če hočemo privedi ta sistem do uspeha, potem se ne smemo opirati samo na željo po dobičku“, je izjavil g. Attlee. Ministrski predsednik je pozval ob zaključku vse navzoče, naj postavijo narodne interese nad strankarske. Prihodnje parlamentarne volitve se bodo vršile spomladi in do takrat naj vsakdo presodi položaj s stališča koristi za ves narod.

George Allen - novi veleposlanik USA v Jugoslaviji

Predsednik Truman je imenoval pomočnika zunanjega ministra Združenih držav George-a V. Allena za veleposlanika Združenih držav v Jugoslaviji.

Allen je naslednik veleposlanika Cavendisha Cannona, ki je odstopil iz zdravstvenih razlogov. Po večtedenskem bivanju v Evropi se je bil g. Allen vrnil koncem preteklega tedna v Združene države. V Parizu se je bil udeležil letne konference vzgojne, znanstvene in kulturne organizacije Združenih narodov, v Londonu pa nedavnega sestanka diplomatskih zastopnikov Združenih držav iz vzhodnoevropskih držav.

ALLEN:

KOMUNIZEM SE LAHKO OBDREŽI NA OBLASTI LE V POPOLNI LOČENOSTI OD OSTALEGA SVETA

George V. Allen, novi ameriški veleposlanik v Jugoslaviji, ki se trenutno še mudi v Združenih državah, je izjavil, da se Sovjetska zveza popolnoma zapira pred zunanjim svetom, ker komunizem lahko obstaja samo v tem vzdušju. To izjavo je podal ob priliki 26. obletnice ustanovitve turške republike. G. Allen je posebno poudaril popolno nesvobodo sovjetskega državljana, ki ne sme potovati v inozemstvo, in ne sme čitati tujih časopisov. Diktatura je v popolni neskladnosti s svobodnim poročanjem in individualno svobodo. Tak sistem lahko obstaja samo, če je popolnoma ločen od ostalega sveta.

Zanimivo je dejstvo, kako različne izide sta pokazali revoluciji v Sovjetski zvezi in Turčiji. Medtem, ko je pripeljal padeč carizma v Rusiji do popolnega uničenja svobode, se je zgodilo v Turčiji ravno nasprotno. Sovjetska zveza

se je pred zapadnim svetom popolnoma zaprla. Turčija pa je odprla svoje meje novim idejam, tehničnemu napredku in mednarodnemu sodelovanju.

DVE MERILI

Sovjetski komunisti zahtevajo v drugih državah pravice, katere odločno zanikajo tujcem v Sovjetski zvezi. To jasno dokazuje pismo, ki ga je poslal jugoslovanski komunistični stranki sovjetski centralni odbor vsesovjetske komunistične stranke in ki ga je objavil jugoslovanski tisk.

Pismo pravi: „Bilo bi strašno, če bi se zahtevalo, da si sovjetski ljudje, ki delajo v Jugoslaviji napolnijo usta z vodo in da ne govorijo z nobenim. Sovjetski delavci so politično zreli, niso navadni najeti delavci, ki nimajo pravice, da se zanimajo za to, kar se dogaja v Jugoslaviji. Njim je popolnoma naravno, da govorijo z jugoslovanskimi državljanji, da jih vprašujejo in da se informirajo. Pomenilo bi biti nepopravljiv sovražnik Sovjetov, če bi se smatralo, da so ti razgovori poskusi, iskati ljudi za obveščevalno službo, posebno takih ljudi, ki so sovražno razpoloženi proti novi Jugoslaviji.“

Nove novčance po 100 šilingov

Avstrijska narodna banka je pričela izdajati s 3. novembrom nove novčance po 100 šilingov. Novčance po 100 šilingov, ki nosijo datum od 2. januarja 1947, ostanejo vkljub temu še v obtoku. Nove novčance po 100 šilingov predstavljajo prvo izdanje nove serije novčanic, za katere je izdelal načrt domači umetnik dr. Amadeus Dier, bakrorez pa je izdelal g. Rupert Franke.

Neodvisni Tito

Znani angleški novinar Gedye, ki je dunajski dopisnik laburističnega lista „Daily Herald“, priobčuje v svojem listu razgovor, ki ga je imel z maršalom Titom v njegovi hiši v predmestju Beograda.

V prvi vrsti je maršal Tito izrazil željo po boljših gospodarskih in političnih odnosih z Vzhodom in Zapadom. Ob enem pa je jugoslovanski voditelj tudi izrazil željo, da ne mara priključiti Jugoslavije Zapadu za namenom, da jo usmeri proti Vzhodu.

„Povejte, prosim, delavcem v Veliki Britaniji, ki so čitatelji Vašega lista, naj ne verjamejo, da smo začeli pri nas v Jugoslaviji nekaj novega. Povejte jim, da ni nikakega gibanja, ki se imenuje „titoizem“, povejte jim, da je to ime, ki ne pomeni nič in so se ga le naši sovražniki izmislili. Mi nismo začeli z nobenimi novimi teorijami. Vse, kar zahtevamo, je popolna enakopravnost za vse socialistične države.“

Mi smo proti temu, da se izmalči nauk Marksa in Lenina, na katerem je zgrajena naša država. Vsakdo na svetu mora jasno sprevideti, da mi ne popuščamo na nobeni strani, ne na levi in ne na desni. Držali se bomo svojih socialističnih načel in, če je Zapad pripravljen razumeti naš položaj in je pripravljen na normalno trgovanje z nami — in nikakor ne poizkuša vplivati na našo politiko —, je to vse kar želimo.“

Nato pravi dopisnik „Daily Herald“, da je postavil maršalu nekako nediskretno vprašanje, če ima kaj pripomniti glede sovjetskega napada na njego-

vo privatno življenje. Na to vprašanje se je Tito na vsa usta zasmel: „Zagotovim Vam, da me take stvari samo zabavajo in začuden sem, da so te vesti morale priti prav iz Moskve in ne od drugod.“

Reuter poroča iz Moskve, da je Laszlo Latinovič, jugoslovanski odpravnik poslov v Moskvi, odpotoval preko Finske in Švedske v Beograd. Jugoslovansko poslanstvo v Moskvi vodi sedaj tajnik, kateremu pomagajo še štirje člani.

Britanski poslanik v Beogradu sir Charles Peake je bil poklican v London na posvetovanje. Kakor pravi Reuter, je zelo verjetno, da bo v Londonu poročal o zavlačevanju pogajanj glede anglo-jugoslovanske trgovske pogodbe. Brez dvoma bodo na dnevnemu redu tudi razgovori glede vedno večjega sovjetskega pritiska na Jugoslavijo in pa vedno pogostejši obmejni spopadi.

Angleški konzervativni list „Daily Telegraph“ objavlja članek, kako v Beogradu vzgajajo inozemske titoiste, katerih naloga bo pridobiti v svetu novih pristašev. Posebni dopisnik tega lista v Beogradu poroča, kako skušajo privabiti levičarske kroge na Zapadu za svojo ideologijo. Povabili so v Beograd dobro znane napredne intelektualce in druge levičarske politike iz Francije, Velike Britanije in iz Združenih držav. Dopisnik se je spoznal z nekim Italijanom, katerega šola v Beogradu za delo med italijanskimi komunisti in levičarskimi socialisti, posebno med Neničevimi socialisti. Posebno močno gonjo pripravljajo proti sovjetskim satelitskim državam, pravi angleški dopisnik.

Francoska vladna kriza rešena

Francoska narodna skupščina je izvolila 28. oktobra ponoči s 367 glasovi proti 183 glasovom Georges-a Bidaulta za ministrskega predsednika. Proti so glasovali samo komunisti in skupine, ki stojijo tem blizu.

V svojem nastopnem govoru je novi ministrski predsednik poudaril, da vladna kriza ne sme trajati dalje, če nečjo privedi državo v velike težkoče. Glede vprašanja cen in mezd se njegovi predlogi le malo razlikujejo od onih, ki sta jih predlagala Jules Moch in Rene Mayer. Bidault se je zavzel za enkratno pomoč v denarju za najslabše plačane delavce, za takojšnjo zmanjšanje držav-

nih stroškov in za reformo v upravi. Nadalje se je zavzel za novo ureditev stavkovnega zakona, za zvišanje izvoza in za ukrepe, s pomočjo katerih bi napravili konec zmede v trgovinskem prometu.

V teku noči so premostili zadnje težkoče in sestavili vlado iz sledečih ministrov: ministrski predsednik G. Bidault, namestnik ministrskega predsednika Henri Queille, notranji minister Jules Moch, zunanji minister Robert Schuman, pravosodni minister Rene Mayer, finančni minister M. Petsche, minister za obrambo R. Pleven, minister za informacije H. Teitgen.

Politični pregled

ZDRUŽENE DRŽAVE

Predsednik Truman je podpisal zakon za izboljšanje življenjskih pogojev delavcev. Na podlagi tega zakona bodo povišali minimalno mezdo od 40 na 75 stotink dolarja na uro. Tega povišanja bo deležnih kak poldrug milijon delavcev, ki pa predstavljajo le relativno majhen del celotnega števila. Povprečje prejemkov ameriških delavcev je mnogo višje kot minimum, katerega določa ta zakon.

Komisija Združenih držav za atomsko energijo je sporočila, da namerava izvesti načrt za razširjenje atomskih naprav v prihodnjih treh letih. Za izvedbo tega načrta je predvidenih 300 milijonov dolarjev.

Gospodarstvo Združenih držav ogroža trenutno ogromna stavka rudarjev v premogovnikih. Ta stavka traja že nekaj časa in zajema vedno večje število rudarjev. Število stavkujočih je zrastle v zadnjih tednih na 2 milijona, kakor poroča ameriško ministrstvo za delo. Po poročilu ministrstva za delo lahko ta stavka vpliva na druge panoge gospodarstva, če ne bo prišlo do sporazuma.

BOLGARIJA

Jugoslovanski list komunistične partije „Borba“ piše, da so v Bolgariji izvedli masovne aretacije. Aretiranih je bilo 200 članov komunistične stranke in več bivših ministrov. List trdi, da je v Bolgariji močna struja proti vladi. Sedanje aretacije so v zvezi z razpravo proti bivšemu bolgarskemu ministrskemu predsedniku Kostovu, ki se bo v kratkem pričela. Kostova so obtožili velezdaje.

GRČIJA

„Times“ razpravlja o sovjetskih predlogih za mednarodno nadzorstvo pri grških volitvah, ki bodo v marcu prihodnjega leta, in za splošno amnestijo upornikov.

V kolikor zadeva prvi predlog, predvideva list, da bo verjetno naletel na hud odpor pri grški vladi, ki bi lahko videla v njem kršitev državne suverenosti Grčije. Prav gotovo ne bi bilo pravično zahtevati od Grčije, da dovoli mednarodno nadzorstvo v območju svojih meja, medtem ko ne obstaja nikako mednarodno nadzorstvo nad nevarnostmi, ki jo ogrožajo na njenih mejah. Po drugi strani pa bi bile nekatere zmerne majhne stranke pripravljene, da sprejmejo nadzorstvo zaradi bojazni pred pritiskom desnice. Večina grških državljanih pripozna, da je grško vprašanje pridobilo podporo zahodnih krogov po zadnjih volitvah, ker so britanski, ameriški in francoski opazovalci lahko izjavili, da so bili izidi volitev pravični.

V kolikor zadeva predlog za amnestijo, ne upošteva krutosti borbe, ki se je bila v Grčiji. Na tisoče miroljubnih grških državljanih je moralo umreti nasilne in večkrat barbarske smrti, ki jo je prinašala komunistična roka. Nikakor se ne more pričakovati od vlade, da bi dovolila, da bi odgovorni poglavarji ostali nekaznovani. Vendar pa bi Grki — v stremljenju, da zedinijo državo do najvišje možnosti — bili pripravljene, da zopet sprejmejo mnogo pristašev upornikov. Trenutno vodi velika večina zmerne grškega javnega mnenja v izidu pravičnih volitev in v široki amnestiji najboljšje upanje, da se zacelijo rane, ki jih je zadala vojna.

Vendar pa — zaključuje list — je zelo težko ostvariti taka pričakovanja, če na grških mejah še vedno obstaja nevarnost napada. (LPS)

BELGIJA

Belgijski senat je sprejel s 109 glasovi proti 65 glasovom zakon o izrazitvi javnega mnenja naroda glede vrnitve kralja Leopolda v Belgijo. Za ta zakon je glasovalo 92 krščanskih socialistov, 1 neodvisen katoličan in 16 liberalcev. Proti pa je glasovalo 53 socialistov, 6 liberalcev in 6 komunistov.

NEMCIJA

Londonski radio je sporočil, da bodo sprejeli zapadnonemško republiko kot polnopravno članico v organizacijo za gospodarsko sodelovanje Evrope.

Predsednik novoustanovljene vzhodnonemške vlade Otto Grottewohl je izjavil, da ne pripravlja njegova vlada nobene sklenitve izredne mirovne pogodbe s Sovjetsko zvezo. Vzhodnonemška vlada bi hotela pogodbo, ki bi obsegala vso Nemčijo. Izjavil je, da ne ve, kdaj bodo odšle sovjetske čete iz vzhodne Nemčije.

AVSTRIJA

V preteklem četrtletju je vrnila britanska vojaška oblast Avstriji 100 zaplenjenih zgradb. Tako so stavili na razpolago šolske prostore, pisarne, vojašnice, taborišča, garaže, teniške prostore, jahalnice, bencinsko črpalko, čolnarino in skladišče za gorivo.

Predsedstvo avstrijske sindikalne zveze je sklenilo z vsemi glasovi, razen komunističnih, da izstopi iz svetovne sindikalne zveze, ki je pod izrazitim komunističnim vplivom, in vstopi v novoustanovljeno sindikalno internacionalo.

ALBANIJA

Reuter poroča iz Londona, da je objavil konzervativni list „Sunday Graphic“ poročilo iz Trsta, da je zelo verjetno, da bo Albanija kmalu podpirala Tita. General Bodja, Stalinov „gaulajter“ v Albaniji, se na skrivnem pogaja s Titom, katerega vpliv v Albaniji vedno bolj narašča. Zelo močna komunistična partija se je omajala v svoji zvestobi do Moskve in je zelo mogoče, da se pridruži protititovski skupini, ki se je odcepila od moskovskega imperija. Kakor pravi poročilo, je Tito pripravljen plačati z živili in surovinami, ki jih zelo rabijo v Albaniji, uporabo albanških pristanišč.

JUGOSLAVIJA

Kakor poroča jugoslovansko notranje ministrstvo, so madžarske straže pričele pretekli četrtek pri Dolnjem Miholjcu na Hrvaškem streljati na jugoslovansko ozemlje. Streljanje je trajalo od devetih zvečer do treh zjutraj. Jugoslovanske straže na ogenj madžarskih straž niso odgovorile, pač pa so ostale na svojih položajih, da počakajo na nadaljnji razvoj.

Jugoslovanski zastopnik pri Združenih narodov, Aleš Baebler, je sporočil ta dogodek političnemu odboru Združenih narodov.

Kakor poroča Tanjug, je predložilo jugoslovansko zunanje ministrstvo madžarskemu poslanstvu v Beogradu protestno noto, v kateri protestira proti „namenoma izvedenim izzivanjem na madžarsko-jugoslovanski meji v noči od 27. na 28. oktober pri Dolnjem Miholjcu.

Madžarska vlada pa je obdolžila Jugoslovijo, da je ona izzvala spopad na meji. Jugoslovanska vlada je tudi protestirala proti sovjetskim obdolžitvam, češ da jugoslovanski veleposlanik v Moskvi vodi špijonažo in da je njegovo obnašanje protidržavno.

Reuter poroča iz Beograda, da je mnenje zapadnih opazovalcev, da so vojaške priprave, ki se sedaj vršijo v Jugosloviji, nekako zavarovanje proti možni vojaški intervenciji, ki bi jo utegnil uprizoriti Kominform z one strani meje. Javna tajnost je v Jugosloviji, dasiravno ni bilo uradno objavljeno, da so izvedli mobilizacijo rezervistov do 30. leta, poleg tega pa so tudi vpoklicali, kot po navadi vsako jesen, nove rekrute. Tudi mnogi rezervisti, ki so se udeležili vojaških vaj v Srbiji začetkom oktobra, še niso demobilizirani. Potniki pripovedujejo o znatnem premikanju jugoslovanskih čet od zapada proti vzhodu na romunsko in bolgarsko mejo. Neko poročilo pravi, da se jugoslovanske čete premikajo severovzhodno od Zagreba proti madžarski meji, kar pa ni nikogar presenetilo, ker so jugoslovanski voditelji v zadnjih časih večkrat posvarili javnost na možnost, da Kominform lahko vsak treutek z vojsko lahko napade režim maršala Tita. Sam maršal je pred kratkim izrazil mnenje, da pričakuje, da bo Kominform uprizoril vedno bolj resne obmejne incidente, ki bodo sčasom dovedli do oboroženih spopadov na

jugoslovanskih mejah. Pristavil pa je, da bo v takem slučaju takoj prosil Združene narode za pomoč.

Enako je govoril Moša Pijade pred kakim tednom mladim letalcem. Rekel je: „Čeprav Jugoslavija ne stoji pred neposrednim napadom, vendar plavamo v nevarnosti ves čas.“

Vse te izjave so sledile poročilom iz zanesljivih virov, ki govoré o premikanju sovjetskih čet na jugoslovanskih mejah v Romuniji in na Madžarskem

avgusta in septembra meseca. Kakor pravijo vojaški opazovalci v Beogradu, je dejstvo, da Jugoslovani premikajo svoje čete v obmejnih predelih, dokaz, da pričakujejo obmejnih incidentov, ker bodo imeli opravka z upadniki in ne z velikim napadom redne vojske. Vojaški strokovnjaki so mnenja, da bi bilo zelo nespametno, če bi se jugoslovanska vojska pripravljala, da se spopade s polno silo sovjetske armade na ravnini v Vojvodini in Banatu.

Sovjeti so popravili svoj „diplomatski slovar“

V Sovjetski zvezi so nedavno izdali novo izdajo sovjetskega „diplomatskega slovarja“. V tej novi izdaji so skrbno revidirali vse, kar se nanaša na jugoslovanskega zunanjega ministra Edvarda Kardelja. Ta revizija je zelo zanimiva z ozirom na spor med Jugoslavijo in Kominformom.

V prvi izdaji tega slovarja, ki je izšla leta 1947, je stalo, da je bil Kardelj „za časa druge svetovne vojne eden izmed voditeljev ljudskega osvobodilnega gibanja v Jugoslaviji.“ V drugi izdaji so

to izpustili. Izbrisali so tudi sledeči stavki: „Kardeljeva odločna borba za mir, varnost in demokracijo na mednarodnih sestankih, njegovi prepričevalni, temeljito dokumentirani govori in izjave so mu pridobili zaslužen ugled v demokratskih krogih.“

V novi izdaji stoji tudi, da je samo zasluga sovjetskih čet, da je bila Jugoslavija osvobodjena. V prejšnjem slovarju smo čitali, „po izgonu okupatorjev“, a sedaj čitamo „po osvobojenju Jugoslavije po sovjetskih četah“.

Preko 7 milijard dolarjev

Uprava za gospodarsko sodelovanje objavlja, da so izdatki Marshallovega načrta za evropsko obnovo presegli sedem milijard dolarjev.

Z odobritvijo zneska 10.071.000 dolarjev v preteklem tednu so dosegle odobritve za Evropski obnovitveni program zdaj 7.007.869.000 dolarjev.

Od tega zneska odpade približno 47% za nakupe industrijskih predmetov, okoli 45% za živila in poljedelske pridelke, okoli 7 odstotkov za oceanske prevoze in na ostalo en procent.

Skupno so do zdaj prejele države Marshallovega načrta v tisočih dolarjev sledeče zneske:

Zedinjeno kraljestvo 1.914.705 dolarjev; Francoska in francoska posestva 1.510.091; Italija 784.060; Nizozemska 643.659; nemška bicon 566.646; Belgija-Luksemburg 367.930; Avstrija 327.470; Grčija 236.909; Danska 152.783; Norveška 127.533; francoska cona Nemčije 128.196; Irska 101.727; Švedska 60.654; Turčija 54.311; Trst 19.828; Islandija 90.356 dolarjev.

Verska borba na Češkoslovaškem

V zvezi s sedanjo komunistično borbo proti cerkvi na Češkoslovaškem list „San Francisco Chronicle“ omenja brezuspešno preganjanje kristjanov pod rimskim cesarjem Dioklecianom pred približno 1700 let. V svojem uvodnem članku pod naslovom „Borba na Češkoslovaškem“ list piše:

„Dioklecian je bil v mnogih ozirih sposoben upravitelj, a obenem tudi eden od najbolj krutih preganjalcev Cerkve. Ni bil dosti moder, da bi spoznal, da je krščanstvo postalo bolj močno radi neprestanega krutega preganjanja. Posledica tega preganjanja je bila katoliška Cerkve, ki se je prilagodila „mrzli klimi“ preganjanja. Znano je, kako se je razširila, kako je cvetela in kako je postala za stoletja gospodujoča sila v Evropi. Znano je, kako se je uprla Martinu Lutru in angleškemu vladarjem Henrik VIII. in Elizabeti. Znano je, kako je tu in tam oslabela, ker je trpela zlorabe in pretiravanja.“

Toda dejstva, ki bi jih politbiro moral imeti pred očmi, so sledeča: duhovna sila krščanstva v Evropi ni nikdar že od začetka prenehala biti vrhovni mentor duš širokih mas. Luter je zapustil svojo mater Cerkve, toda noben vladar se ni nikdar vrnil za dolgo časa med Lutrove pristaše in njihovega boga. V Franciji, Avstriji, Nemčiji in Italiji je uspelo nekaterim vladarjem, ki jih je papež ščitil, da so združili za nekaj časa svetno in duhovno oblast pod isto krono, toda nobenemu ni uspelo, da bi uničil idejo o višji duhovni oblasti in končno je vsaka kraljevska hiša ali izginila ali se je vdala duhovni oblasti. Angleški vladarji so odpravili katoliško Cerkve kot državno cerkev, toda niso skušali nadomestiti bistva krščanstva s kakim drugim nadomestilom.

Katoliška Cerkve pa se je marsikaj naučila. Imela je svoje skušnje s polastitvijo svetne oblasti in je odkrila, da se svetna in duhovna oblast ne smeta mešati. Zato se je posvetila nalogi, da služi svojim vernikom kot duhovni mentor. Podala se je na svetno področje samo, ko je bilo potrebno, da se brani napadov na njene duhovne dobrine. In to je storila dobro. Sedaj je svetovna organizacija, ki ima 340 milijonov članov, od katerih je 200 milijonov v Evropi. Njena organizacija in njena avto-

riteta sta tako točno določeni kakor sovjetski, če ne še bolj. Njeni cilji so tako določeni kakor komunistični. Ona nima ne vojske ne tajne policije ne ječ ne krivnikov. Toda ona ni brez orožja. Ona ima duše, ki so jih stoletja okrepila. Ona lahko govori s silo, katere se mnogi bojijo bolj kakor smrti. Ona je v neposredni zvezi s srcem in upanjem ljudi, kar komunizem ne bo nikdar dosegel. In kar je morda najbolj strašno za ljudi v Kremlju, ona je nekaj duhovnega, ideja, ki se je vzdržala od časa, ko je Kristus hodil po zemlji.

Edina sila, ki je kdaj uničila kako idejo, je bila neka višja sila. Stalin misli, da ima to silo, a tako je mislil tudi Dioklecian.

Sovjetsko sodelovanje v UNO bi pomenilo mir

Dean Rusk, pomočnik ameriškega zunanjega ministra, je govoril v Bostonu in v svojem govoru izjavil, da je Listina UNO največja „mirovna pogodba“ v zgodovini človeštva in da skušajo Združene države z njeno pomočjo izgladiti mednarodna nasprotstva.

Sredstva, ki jih nudi UNO za reševanje svetovnih vprašanj, bi lahko učinkovito rešila spore med Sovjetsko zvezo in ostalim svetom, če bi Sovjeti hoteli sodelovati.

Rusk je nato navajal „dolgi in žalostni seznam“ primerov, v katerih se Sovjetska zveza brani sodelovati z organi Združenih narodov pri miroljubnem reševanju svetovnih problemov, dolgo vrsto odklonitev pristanka, katerih ne more prikriti sedanja sovjetska takomenovana mirovna kampanja.

Kar se tiče posebnega „sporazuma“ med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo, ki ga predlagajo nekateri, je Rusk izjavil, da ni potreben noben nov sporazum. Izjavil je, da zadostuje, če se izvedejo vsi že obstoječi dogovori; potrebno je le, da se držijo že storjene obljube in ni potrebno podpisovati nobenih nadaljnjih pergamentov.

Dean Rusk je zaključil: „Spoštovanje Listine UNO ter podpiranje ustanov UNO bi pomenilo velik napredek na potu do trajnega miru.“

Gospodarski položaj Jugoslavije

VTISI OB VELESEJMU V ZAGREBU

Angleški konzervativni list „Daily Telegraph“ objavlja članek o gospodarskem položaju v Jugoslaviji. V tem članku pravi:

„Zagrebski mednarodni velesejem, ki se je pred kratkim vršil, je obiskalo 560 tisoč Jugoslovancev. Prostor, na katerem je bila razstava, je obsegal 216.000 m² ter bil izpolnjen z najbolj impozantno razstavo proizvodov jugoslovanske industrije, vse od traktorjev in tovornih vozil, generatorjev, turbin in tekstilnega blaga do navadnih vsakdanjih hišnih potrebščin.

Med obiskovalci je bilo mnogo kmetov, ki so prišli na velesejem na državne stroške. Z začudenimi očmi so gledali raznovrstno blago, ki predstavlja proizvodnjo njihove države. Mnogim med njimi se je moralo zdeti čudno ob pogledu na svetle aluminijaste lonce in ponve, na dolžine volnenega in bombažnega blaga, na dolge vrste obutve, preprog, porcelana in stekla, zakaj se vse to blago ne pojavi v njihovih trgovinah po vaseh — ali celo po trgovinah v mestih, ki nimajo tega. Proizvodni težke industrije so jim jemali sapo — in to je bil v resnici namen te razstave.

Ogromna petletka

Dejansko je bil velesejem, na katerem se ni moglo ničesar kupiti in na katerem so bile razstavljene stvari v veliki večini le vzorci, razstava, ki je v vidni obliki pokazala ogromno maso statistike, katera predstavlja načrt prve jugoslovanske petletke. Ta načrt si zadaja nalogo povečati do leta 1951. jugoslovansko industrijsko proizvodnjo za 494 odst., poljedelsko proizvodnjo pa za 106 odst. nad proizvodnjo, ki je bila leta 1939. To je ogromen načrt za narodni razvoj v vseh smereh.

Gospodarska blokada Jugoslavije, ki jo izvajajo kominformistične sosedice, je zadala jugoslovanski petletki velik udarec. Uvedena je bila petletka na predpostavki, da bo večina prvotnih potrebščin, kot n. pr. stroji, transport, koks in premog, prišla iz Rusije, Poljske in Češkoslovaške.

Nove tovarne stoje prazne

Celo v dneh, ko je še vladalo prijateljstvo, so dobave iz teh držav že izostajale. In to je popolnoma zmešalo ritem petletke. Danes so vse dobave prenehale in posledica tega je, da stojijo novodovršene tovarne, ki čakajo na stroje. Tisoči tovornih avtomobilov, ki jih je poslala tovarna Škoda iz Češkoslovaške, je danes brez nadomestnih delov in te skušajo Jugoslovani najti danes v zapadni Nemčiji.

Velika hitroelektrična centrala v Jablanici bo brez svojih generatorjev, če ne najdejo drugega vira dobave. Ker Jugoslaviji niso dostavili kokska za njene topilnice, je njena jeklena proizvod-

nja skoro splahnela in to je zadalo težak udarec vsemu jugoslovanskemu gradbenemu načrtu.

Veliko jugoslovanskega težkega orožja za njeno vojsko, ki je največja na Balkanu, je ruskega izvora. Sedaj nastaja vprašanje, kje bo dobila nadomestne dele in strelivo za te tanke ali za te topove.

Vse sedanje jugoslovanske gospodarske težave niso nastale zaradi sedanje kominformističnega sovraštva. Zdrava gospodarska načela so bila že od vsega začetka zavita v doktrinarne teorije in zahteve, ki jih nalaga komunistični režim svojemu gospodarstvu.

Tak slučaj je n. pr. načrt za novi Beograd. Od onstran reke vam pade v oči ogrodje delno dovršene zgradbe parlamenta in supermodernega hotela. To novo mesto, ki je namenjeno za novo federalno prestolnico Jugoslavije, bo na najbolj razkošen način nudilo streho 250.000 prebivalcem, v prvi vrsti birokratom in inozemskim diplomatom. Z ogromnimi stroški ga zidajo na močvirju, kjer se stekata Sava in Donava. Delovna sila in material, ki gre v ta ogromni mestni načrt, bi pomenila še celo za bolj bogato deželo, kot je Jugoslavija, težko breme. Veliko vprašanje je, če je na svetu kaka druga dežela, ki bi si v tem trenutku lahko privoščila tako razkošno zidanje. V sredi Beograda pa že stoji desetnadstropna palača, v kateri ima svoj glavni stan komunistična partija, (poleg tega pa je že zasedeno veliko poslopje s pisarnami komunistične partije).

Najmanj važne stvari so prve na vrsti

Vprašanje je, če te stvari ne bi mogle priti na vrsto kot zadnje in ne kot prve, če bi bili načrti za gospodarski razvoj zdravi v državi, ki trpi ogromno pomanjkanje surovin in katere delovna moč je že do skrajnosti izrabljena.

Nihče ne more zanikati, da so napravili ogromno v okviru petletke in to tako v industriji kot v poljedelstvu, vključno temu da jih vso pot ovira neizkušenost in birokratično poslovanje. Nekaj neizkušenosti so odpravili s pomočjo tisočev nemških tehnikov (nekateri so bili vojni ujetniki, druge pa so dobili iz vzhodne cone Nemčije, kjer so jim ponudili izbiro med delom v Sovjetski zvezi ali v Jugoslaviji).

Težave meščanov

Zvon ima dve plati. Na eni strani imamo nove hiše, nove tovarne, nove ceste, petrolejske vrelce, neumorno izkoriščanje rudniškega bogastva in nove kolektivne kmetije, ki jih vidite vsepovsod.

Na drugi strani pa imate v srce segajoče prizore, ki se jim oko ne more izogniti na cestah v mestih: slabo oblečeni ljudje, majhne zaloge blaga zelo slabe kakovosti po izložbah, dolge vrste ljudi,

ki potrpežljivo čakajo cele ure, da si morejo kupiti živilske obroke, ki so nezadostni in še teh velikokrat ne dobé več, ko pridejo na vrsto.

Pomanjkanje stanovanj je brezupno. Po štiri ali pet družin se drena v nekaj sobah. Velika večina meščanov trpi pomanjkanje hrane, posebno oni, ki nimajo dodatnih živilskih nakaznic, kot jih imajo n. pr. člani kompartije ali pa težiaki.

Težko je živeti, ne da bi kdo kupoval na prostem trgu, kjer pa so cene za navadnega zemljana oz. potrošnika dosti previsoke. (Tako je n. pr. surovo maslo šestkrat dražje kot v Avstriji, sladkor pa desetkrat). Na živilske nakaznice bi bile te stvari sicer 4 do 5 krat cenejše, toda količine, ki so na nakaznicah, so dosti premajhne (razen za težake). Enako veliko je pomanjkanje gospodinjskih potrebščin in oblasti so med prvimi, ki to priznajo. Pred kratkim so oblasti dovolile posojila iz hranilnic, ki naj bi omogočila ljudem, da si na prostem trgu nabavijo gospodinjske potrebščine.

Ob pogledu na te žilave ljudi, ki se borijo, da se rešijo teh gospodarskih težav, človeka prevzame občutek občudovanja in občutek obžalovanja. Vsekakor pa je kriv režim sam za veliko večino teh težav.

Beg z dežele

Veliko pomanjkanje prehrane je posledica vladnega pritiska, da industrializirajo državo v najkrajšem času. Poljedelsko prebivalstvo se je do skrajnosti skrčilo, da dobi država delovno silo za različne tovarne, poleg tega pa je dežela že izgubila mnogo tisočev ljudi, ki jih je poslala v vojsko in druge državne ustanove. Težave poljedelstva so še povečane radi težkih davkov, ki jih morajo kmetje plačevati z oddajo svojih pri-

Najkrepkejši temelj demokracije

Angleški finančni minister Stafford Cripps je naglasil, da je krščanstvo najkrepkejši temelj demokracije. Govoril je na sestanku za krščansko akcijo in je poudaril, da govori kot navaden član krščanskega občestva. Izjavil je, da je prepričan, da se svet lahko izogne vojni samo, če bo izpolnjeval krščanska načela.

Cilj sestanka je bil, da pozove kristjane na delovanje v javnem življenju. Sestanku so prisostvovali člani vseh angleških veroizpovedi, vseh političnih strank in predstavniki krajevne uprave.

Sir Stafford je izjavil, da krščansko gibanje vztraja pri trditvi, da edino krščanstvo rešuje svetovna vprašanja. Kristus, ki uči, je božji učitelj, ki daje navodila, kako naj se svet reši iz svojih težkoč in stisk.

Marksizem ali komunizem lahko zadovoljivo pojasnjuje bolezen civilizacije, toda popolnoma odpove, ko pride na vlado. Ker, kakor vidimo v celi vzhodni Evropi, izvaja komunizem svojo politi-

delkov, in pa radi visokega odstotka pridelka, ki ga mora prodati vladnim kooperativom za nizko ceno. Mnogo kmetov je znižalo svojo proizvodnjo in je poklalo svojo živino, prašiče in kokoši.

Na ta način si lahko razlagamo čuden pojav, da je Jugoslavija, ki bi lahko bila poljedelsko neodvisna država, bila prisiljena uvoziti iz Amerike 2000 ton masti.

Kolektivizacija poljedelstva pa počasi uvaja bolj donosne gospodarske metode in večjo proizvodnjo živil. Kakor pravijo, je sedaj 20 odst. vseh kmetov kolektiviziranih. Nekateri prostovoljno, drugi pa prisiljeni pod silo razmer.

Trmasti ljudje

Brez dvoma je Kremelj računal, da bo z gospodarsko blokado Jugoslavije s strani Sovjetske zveze in njenih satelitov prisilil Tita in njemu podložne krivoverce, da se mu bodo predali ali pa bodo propadli. Glavna Titova skrb je sedaj najti druge vire dobav, ki bodo držale državo pri življenju in omogočile izpolnitev petletke.

Na kakršen koli način mora Tito najti pomoč na Zapadu in istočasno ne sme kompromitirati sebe v komunističnem svetu. Običajna pota trgovine so mu zaprta, ker Jugoslavija nima tujih valut, s katerimi bi plačevala dolgo vrsto potrebščin, ki jih ji ponujajo še sedaj italijanski, švicarski, francoski in ameriški trgovci v Beogradu.

Čeprav je njegova stiska velika, se Tito giblje zelo previdno. Britanska trgovska pogodba, glede katere se pogajajo že od zadnjega marca, še vedno ni podpisana. Tito še vedno ni dal nobenega znaka, da je pripravljen popustiti tam, kjer bi si pridobil ameriško naklonjenost in celo podporo.

Jugoslovani so trmasti ljudje.

ko samo tako, da uničuje svobodo mišljenja in delovanja.

Če primerjamo krščanstvo in komunizem, ni dvoma, da je komunizem zmota. Toda če hočemo dokazati, da je komunizem zmota, lahko to storimo samo tako, da postane krščanstvo vodilna misel v našem narodnem in mednarodnem življenju.

Modna trgovina

SAMONIG

prinaša: odlično Mollinos-platno
156 cm široko, S 22.80

BELJAK-VILLACH

Weißbriachgasse 12

Kapelški punt

Zgodovinska povest

Spisal
dr. Ožbolt Jlaunig

(Nadaljevanje)

50.

Vladalo je veselje, kakršnega že dolgo ni bilo več. Med gosti je bil tudi Tomej, ki se je vrnil ravno pred pol letom iz vojske. Zgubil je nogo v boju s Francozi, sedaj je prišel domov kot pohabljenec. Zvedel je vse, kako se je godilo Anki. Boletno je vzdihnil in oči so mu postale rosne. Mislil je na mlada leta in na lepe sanje, toda vse je minulo, sedaj je star vojak, pohabljen, zapuščen. Starši, ki so medtem umrli, so mu zapustili malo hišico. V tej je sedaj bival in si služil kruh spletanjem jerbasov in izdelovanjem cokelj.

Videl je Anko, govoril z njo prijazno, a vendar je čutil, da je sedaj minulo, kar si je on nekdanj tako srčno želel. Anka mu je od sedaj bila prijateljica, ki je skupno z Mojco skrbela kot sestra za Tomejevo domačo udobnost.

Na Ankino željo je bil tedaj vabljen tudi Tomej. Vedel je dosti povedati o bojih s Turki in Francozi. Njegovo pripovedovanje ni bilo bahato, temveč priprosto resnično. Tako je minul le prehitro čas slavnostnega dne.

Ne smemo pozabiti povedati, da je bil tudi birič Hudopisk deležen tega vselega dne. Povedal je marsikatero šaljivo, še več pa lagal in pridno je zalival, da se ni posušilo grlo. Na ta večer se je zgodil čudež. Katra nič ni rekla, ko se je spotaknil na pragu, prišedši domov. Prinesel ji je pogače in steklenico vina, kar je dala duhovna mati za svojo prijateljico.

Kapelčani so še dolgo govorili o tem dogodku in ta in oni si je želeli, da bi tudi iz njegove hiše stopil sin pred oltar. Blagi župnik Prunner pa se ni dolgo veselil sreče svojega ljubljence. Velike skrbi, ki jih je imel v preteklih letih, so polagoma izpodkopale tudi telesne moči sicer krepke narave. Dne 16. novembra 1809 je zaspal v starosti 70 let za vedno.

Župljani so pač spoznali, da so delali nekdanj veliko krivico župniku. Zato so storili vse, da bi to krivico poravnali. Župnik jim je v svoji dobrosrčnosti odpustil. Da ga pa je celo ravnanje nekdanj hudo bolelo, kaže vsebina njegove oporoke, katero je spisal ravno ob času najhujših razburljivih dogodkov, to je

1. oktobra 1787. Določil je, da se mora njegovo telo pokopati pri farni cerkvi na severni strani pred vhom, da mora vsak, komur je bil rajni v življenju na poti, sedaj stopiti na njegovo truplo.

Bogdan je bil vesten in vnet duhovnik; postal je kmalu župnik in vzel svoje mater k sebi. Tudi za Mojco je imel že preskrbljeno, a nenadoma je zbolela in ni bilo več pomoči. Bogdan, ki je ravno prišel k smrtni postelji, ji je zatisnil zadnjikrat oči.

Tomej je ostal v svoji koči, ljudje so ga imeli radi, zakaj bil je pošten in vedel je tudi vedno kaj povedati iz svojega življenja. Če pa že ni imel kaj opravka, pa je prišel k župniku Bogdanu, kjer je pomagal pri opravljanju gospodarskih poslov in godilo se mu ni slabo, saj Anka je skrbela vedno za kak boljši prizizek.

Dogodki zaradi odvetja Marijinega kipa so se ljudstvu vtisnili globoko v spomin. Po nekaj letih se je sicer to in ono pozabilo, drugo zopet pripovedovalo drugače. Med ljudstvom se je nazadnje ustalila govorica, da je vse to povzročil ženeški flegar, ki je tudi dal odsekati po nekem kovaču kipu Device Marije levo roko, ker ni mogel dobiti prstana raz prst, ki ga je nosila Marija na tej roki.

Cel dogodek o kapelškem puntu je podal neki narodni pevec v vezani be-

sedi, ki pa je tu in tam malo okorna. Vsekakor pa je pesem zanimiva. Glasi se:

Kaj si je svetni flegar zamislil,
Marijo v Trnju ven potisnil,
Marijo v temnice djal,
vse table je dol pobral.

Kar ta svetni flegar Mariji želi,
to se njemu prigodi,
dol po štengah so ga vlekli,
skoraj do nagega so ga slekli.

Ena deklica je najbolj srčna bila,
kar za vrat mu je skočila,
trdo ga je držala,
lase iz glave pipala.

Dol do šterne so ga vlekli;
kmetom se že dosti zdi,
radi bi že videli,
da bi njim prišel v pesti.

Pri šterni se je Škopnik anprifliknil,
do Bošteja ga je spremil,
en rumen zlat za lon dobil,
ker je njemu varuh bil.

Ti kmetje so si zmislili,
mežnarja v cerkev so spodili,
da mora Marijo ocirati
in table nazaj pribijati.

(Konec)

V tistih težkih dneh

Nekoč, davno je že od tega, v tistih težkih dneh, ko je besnela krvava vojna preko naše domovine, v časih, ko je bilo človeško življenje zelo poceni in je imel pes na cesti več usmiljenja kakor pa človek, ki je ustvarjen po božji podobi. Ubijal je brat brata; po vseh kotih so se skrivali Judeži; če si dal duška svojemu trpljenju in ogorčenju, si imel takoj policaja na vratu. Potem pa so te odpeljali tja, odkoder ni bilo več povratka.

Iz tistih težkih dni se spominjam dogodka, ki mi bo ostal trajno v spominu.

Bilo je pozno v novembru. Vleklo je mrzlo od severa. Nad mestom je ležala megla, iz katere je pršal droben dež in namakal razmočene ceste. Blato se je razlivalo daleč po pločnikih, da je izgledala cesta, kakor široka umazanosa reka. Čeprav je bilo šele zgodaj popoldne, so ponekod že gorele luči. Preko vsega neba pa se je zdelo, kakor da visi ogromen siv pajčolan, kateri je pokrival celo obzorje.

Kakor izgubljen otrok sem taval po mestu. Nenavadno sem bil potr in razdražen. Če bi mi tedaj nekdo stopil na nogo ali se kako drugače obregnil ob mene, bi ga udaril s pestjo naravnost v obraz.

Bil sem že daleč v predmestju, ko se je pojavil naenkrat pred menoj čuden sprevid.

Po sredi ceste se je bližala v četverostopu četa vojakov z nasajenimi bajonetami. Na čelu te čete je stopal visokorasel častnik. Bil je zelo resen; v desnici je nosil golo sabljo, katera se mu je naslanjala v desno ramo. Stopal je zelo ponosno, visoko zravnano, brez strahu. Pogled mu je bil popolnoma miren in niti enkrat ni trenil z očmi. Vojaki so gledali mrko predse, stopali v počasnem koraku, da se je slišalo, kakor da stopa samo en mož. Bila je to izbrana četa.

V sredini tega čudnega sprevida je stopal duhovnik, ob njem pa se je opotekal mlad fant, še na pol otrok. Duhovnik ga je podpiral z levo roko, v desnici pa je nosil križ, katerega je večkrat pritisnil na ustne mladega fanta.

Fant je drgetal po celem telesu in šklepetal z zobmi. Nепrestano se je spotal in omahoval, čeprav je bila cesta ravna in brez kamenja.

Duhovnik se ni brigal za okolico, temveč je neprestano polglasno molil. Tudi mladenič je premikal ustnice, vendar pa ni bilo slišati iz njegovih ust nobenega glasu. Duhovnik se je večkrat sklonil k mladeniču in mu potihoma nekaj šepetal. Vsakokrat nato je fant zagrabil z obema rokama križ in ga vroče poljubljal iz oči pa so mu vrele neprestano solze.

Okoli sprevida se je nabiralo vedno več ljudi. Ogletovali so mladeniča kakor veliko čudo. Neka ženska pa je na vsak način skušala priti popolnoma v bližino. Svala je s komolci okoli sebe in neprestano ponavljala:

„Pustite me naprej, pustite me naprej!“ Njene oči pa so ji žarele v čudnem ognju. Ko se je pririla že do vojaka, jo je zagrabil policaj in jo pahnil na stran, da se je opotekla in skoraj padla v blato. Ze starejši gospod, menda njen mož, pa jo je prijel pod roko in odvlekel iz gruče.

„Pojdi... bodi tiho... kaj pa hočeš vendar?“

Ženska pa je še vedno ponavljala:

M. Jakopič:

Dan v goricah

Brajde še včeraj vse polne, danes moleč pod nebo, tiho sedaj je v goricah. Kam je življenje odšlo?

Ptice se zbirajo v jate, dan se je zgubil v bol, barve do zdaj nepoznane venčajo brda in dol.

Mrzlo je v srcu kot v zimi, listje na brajdi šušti, veter jesenski ga maje, koliko ur še in dni?

„Pusti me naprej... pusti me naprej!“

S težavo jo je obvladal in se odstranil z njo v nasprotno stran ulice.

Množica pa je vedno bolj naraščala. S težavo so policaji zadržavali ljudi, da se niso preveč približali četi.

Vsi so imeli čudno spačene obraze. Strmeli so neprestano v mladeniča, iz njihovih žarečih oči pa je sijala samo ena želja: priti na vsak način v fantovo bližino, dotakniti se ga, gledati ga... gledati. Tedaj se mi je zdelo, da gledam čredo krvoločnih volkov, katera se bo vrgla zdaj pa zdaj na obsojenca in ga raztrgala na drobne kose.

Da bi takrat nekdo zaklical neprevidno besedo, bi se zgodil krvavi pokolj.

Stopil sem naprej in se ustavil na voglu ulice. Še enkrat sem se ozrl na to žalostno procesijo.

M. JAKOPIČ:

Jesen

Odpadel list je, prvi veli list, in že vasi so z meglami pretkane, vse ptice stiskajo se kot zaspane, kraj ceste sklonil se je niže Krist.

V gorah ni sonca, ogenj le gori, ki so pastirji ga v slovo zažgali, nocoj so še pri ovcah vasovali, zdaj vzeli so slovo za dolge dni.

Kakor voščene lutke se je premikala počasi četa naprej. Obsojenec pa je izgledal povsem miren; še enkrat je preživljal svoje mlado, komaj začeto življenje.

Duhovnik je sedaj glasno molil:

„Ki je bil za nas križan!“

Obsojenec pa mu ni odgovarjal; stopal je počasi, objemal z obema rokama križ in si ga pritiskal na svoja prsa. Njegove, široko odprte oči so strmele tja nekam v daljavo; videle so, kako je nevidna roka dvigala — pred poslednjo skrivnostjo — z nebeško lučjo ožarjen zastor...

Oči so mu žarele, ko je stopal na krvavo Golgato. Sprevid se je oddaljil. Izgledal je v megleni in žalostni sivini kakor ogromen črn madež.

Fr. Kalister

Snežniška:

Milka

Milki so potekali zadnji dnevi. Kot nežen, komaj razvit cvet je počivala njena glavica med belimi blazinami. Krasne, črne kite so ji trudno ležale na odeji. Milka je prejela zadnjo popotnico. Tako lepa je bila kot mlada nevesta, ki stopa pred oltar. V lepih globokih očeh ji je ležala neizmerna blaženost in vdanost. Še tedaj ko se je začela poslavljati od svolase mamice, ko je poljubila nagubano očetovo čelo in cvetoča lica svojih sestric in bratov, je ostala mirna. In vendar je bila Milka mlado dekle, obdarjeno z lepoto telesa in dobroti srca; pot v življenje se ji je prijazno smehljal nasproti in jo vabila v svet. Šla je deklica Milka, odzvala se je vabilu. Ker je bila vsa dobra in mila, je tudi v tujini našla srca, ki so jo ljubila, ki so ji trosila na njeno mlado pot cvetje ljubezni in iskrenosti.

A Milki se je v tujini tožilo po ljubljenski mamici, po njeni topli, pristrčni ljubezni. Zahrepenela je po svoji rodni hiši in po rdečih nageljnih, ki so se tam daleč, daleč od nje razcveteli in krasili domača okna. Zazelela si je v vso dušo, da bi zopet zagledala temne gozdove javorniške in vse one griče in hribočke in bele cerkvice, ki tako ljubko krase njeno rodno dolino.

Stožilo se ji je po njenih dobrih tovarišicah. Vsako soboto, ko so vse počedile in pospravile, da so bili tihi domovi že čisto praznični, so se v mraku zbirala dekleta pred Milkino hišo. Velik ko stanj je stal pred njo in pod njim so posedale in kramljale. Tam na vasi pa so se zbrali fantje in zapeli v tihi sobotni večer. Ljubila je Milka te večere, ljubila ona preprosto dekliško kramljanje, ko je duša govorila z dušo — ljubila je ono ubrano petje kraških fantov. Vsega tega v tujini ni imela, po vsem ji je hrepenela duša, ji vpilo srce.

Bog zna, ji je li to neskončno hrepenenje po domu vrglo v mlado telo kal boleznijo?

Po dveh letih se je vrnila Milka v naročje svoje matere, v naročje svojemu skromnemu, a neskončno ji ljubemu domu. Še so cvetele Milki rdeče rože na licih, še so ji zrle globoke oči prav tako čisto in veselo v svet; le njeno telo je bilo bolj drobno in suh, pogosti kašelj je razodeval, da bodo za Milko kmalu odcveteli zadnji nageljni, da kmalu ne bo več trgala zelenega rožmarina in povijala šopkov...

Pod noč je mir, ki skorajda boli, iz malih oken leščerbe bleščijo in kraj peči otroci že sedijo, ko ded jim bere zgodbe do noči.

Po nebu bele ovčke mesec pase, nikamor se to noč mu ne mudi, v zapadnem vetru jelka zaihti, kot dekcle, ki skrivnost ohranja zase.

Za dobro voljo

UMETNIK

Sodnik potepuhu: Kaj ste po poklicu? Potepuh: Umetnik. Sodnik: S kakšno umetnostjo se pečate?

Potepuh: Dežnike popravljam. Sodnik: To ni nikaka umetnost. Potepuh: Pa vi popravite dežnik, gospod sodnik.

* Lukež: „No sosed, kje pa si prišel do take modre bunke na očesu?“

Sosed: „Krava pri molži ni hotela mirovati z repom, pa sem ji kamen na rep privezal.“

ODKRITOSRČEN NASVET

Mlad trgovec: „Moj tovariš me je pred četrto ure v gostilni počastil z oslom. Gospod sodnik, ali naj mu dam zaušnico, ali naj ga tožim?“

Sodnik: „Ne svetujem vam ne eno ne drugo. Ako mu daste zaušnico, vas toži. Če ga pa tožite, bo poskusil z dokazom resnice.“

Kdo je iznašel dimnike?

Dimnikarji svoječasno niso imeli nikakršnega dela več. Sešli so se na Prismsodalovem v Butalovi gostilni in se posvetovali, kako bi si pomagali iz tako težkega položaja. Po dolgem posvetovanju so si izmislili in sklenili: „Zidajmo dimnike, iztem bomo imeli dovolj dohodkov.“ Tako so dimnikarji iznašli dimnike.

Celavska lesna industrija

(Klagenfurter Holzwaren-Industrie) d. z. o. z.

ZAGA, STAVBENO IN POHISTVENO MIZARSTVO, IZDELOVANJE ZABOJEV IN ČEVLJARSKIH KOPIT

Celovec

(Klgft.), Völkermarkter Str. 85 H
Telefon 2394

Rešitev križanke PUBLIKACIJE „Koroške Kronike“

Besede so bile:

Vod oravno: 1 potonika, 8 Slov-nica, 13 galica, 14 boter, 15 Eda, 16 orel, 17 „Cmoček Poskoček“, 24 zbor, 25 rog, 27 br, 28 armada, 29 pav, 31 ali, 32 Bazilij, 36 to, 37 da, 38 et, 40 in, 42 ramazan, 44 t. l., 46 ar, 47 osat, 49 „Prekleta kri“, 52 „Ivan Cankar“, 55 Ana, 56 koza, 57 Ast, 59 rt, 61 „Album Koroške“, 68 ho, 69 era, 71 ev, 72 ion, 73 Lear, 74 en, 76 bal, 77 „Sin mrtvega“, 79 ab, 80 „Križ na gori“, 83 a, o, 84 dr., 85 Oka, 86 davek, 87 Mauser, 88 da, 89 ar, 90 Adamič.

Navpično: 2 ogorek, 3 tarok, 4 Oleg, 5 Nil, 6 I(van) C(ankar), 7 KAC, 8 stepa, 9 leca, 10 neba, 11 idoli, 12 carina, 14 boa, 18 oblat, 19 kriza, 20 ca, 21 prt, 22 omot, 23 kdo, 26 barka, 30 Vesna, 33 zal, 34 ime, 35 jak, 37 drn, 39 taksi, 41 ura, 43 n. r., 45 lizol, 46 a. a, 47 o, a, 48 tat, 50 ena, 51 ikona, 53 Vašek, 54 presta, 58 koliki, 60 tri, 61 avto, 62 Breda, 63 Mia, 64 ko, 65 karo, 66 Erika, 67 Ren, 68 harem, 70 Anis, 71 erar, 75 nada, 76 bova, 78 gr, 81 žar, 82 gad.

V šoli

Učitelj: „Zapomnite si. Pesnik Milton je bil slep. Pavlek, ali si boš to zapomnil?“

Pavlek: „Seveda.“

Učitelj: „Torej v čem je obstajala Miltonova nesreča?“

Pavlek: „Da je bil pesnik!“

Za naše gospodarje!

Ko so krave breje

Mlekarne in zbiralnice presnega masla plačujejo v poletnem in v zimskem času iste cene za mleko, presno maslo in mlečne proizvode. Včasih je bilo kmetijsko gospodarstvo urejeno tako, da so imeli kmetje večino izdatkov samo v nekaterih letnih časih. Danes pa so razmere take, da so tudi že izdatki preko celega leta precej izenačeni. Sicer so gotovo tudi še danes nekateri meseci v letu, v katerih so izdatki večji kakor pa v drugih mesecih, vendar pa se ta razlika v višini izdatkov vedno bolj manjša. Vse to nam nekako veleva, naj bi bili tudi naši dohodki tekom celega leta čim bolj izenačeni.

Nekateri dohodki pri prodaji kmetijskih pridelkov so vezani popolnoma na gotove letne čase, saj ne moremo krompirja prodajati ob velikem zimskem mrazu in ga navadno v večjih množinah tudi nimamo na razpolago v pomladnih ali poletnih mesecih. Ravno tako tudi pitanih svinj navadno ne bomo prodajali v vročih poletnih mesecih in tudi ne v začetku jeseni, ampak navadno ob hladnem letnem času. Le pri prodaji mleka moramo prodajo uravnati tako, da imamo skoraj preko celega leta dnevno enako količino mleka za oddajo in zato tudi enake dohodke. Je pa seveda še veliko vprašanje, ako se nam to tudi izplača in ako je tako urejeno mlečno gospodarstvo tudi primerno za ureditev našega celotnega kmečkega gospodarstva.

Ako namreč hočemo, da imamo za prodajo celo leto približno enako količino mleka, moramo imeti tudi tako urejeno našo živinorejo, da je brejost in s tem telitev krav nekako enakomerno razdeljena na celo leto. V splošnem pa moramo skoraj reči, da v naših razmerah tega ne bomo mogli priporočati. Nasprotno bi vsaj za planinske kraje moral priporočati, da imajo krave teleta v glavnem v mesecih od oktobra do novega leta.

Telitev v pozni jeseni

Po telitvi, ko so krave na novem mleku, je naravno količina mleka največja. Nato pa se količina mleka vedno bolj niža. Ako imajo n. pr. krave teleta meseca novembra, se ravno proti pomladi začne dnevna količina mleka vidno manjšati. Takrat pa pridejo krave na pašo ali pa vsaj dobijo zeleno krmo v hlev, kar vse znatno vpliva na povečanje mlečnosti in tako se nekako drugič zviša količina mleka. Zato je navadno tudi celoletna količina mleka pri kravah, ki so telile v mesecih pred novim letom, večja kakor pa pri kravah, ki telijo n. pr. v pomladnih mesecih, ali pa pri kravah, ki so telile v poznem poletju oziroma v zgodnji jeseni.

Seveda pri tem na količino mleka znatno vpliva tudi način krmljenja in pa kakovost krme. Ako dobijo krave v zimskem času poleg sena še ensilažo ali kisano krmo in pa peso (rono) ali pa repo, je zelo verjetno, da se tudi v zimskem času mlečnost ne bo znatno znižala. Ako pa dobivajo krave v zimskem času samo seno in ako je del tega sena nadomeščen še s slamo, je razumljivo, da mora mlečnost padati.

Še eno dobro stran ima telitev v jeseni. Gotovo je v zimskem času mnogo več priložnosti in mnogo več časa, da se brigamo za teleta tako, kakor je to potrebno, ker je pač več časa kakor pa v pomladanskem ali pa v poletnem času, ko se delo kar kopiči in ko eno delo prehiteva drugo, da res skoraj nimamo časa, posvetiti se z vso skrbnostjo reji telet. Jesenska teleta in teleta okrog novega leta v pomladnem času odstavimo. Tako pridejo teleta takoj na pašo, kar izredno ugodno vpliva na njih razvoj in tudi rejo telet znatno poceni.

Ako je tako nekako mesec november glavni mesec, v katerem krave telijo, pa je nato mesec februar mesec, v katerem pustimo krave zaskočiti. Za zdravje in za telesni razvoj krave je namreč mnogo ugodnejše, da je med telitvijo in med ponovno brejostjo presledek kakih

10 do 11 tednov. Tudi je pri tem večja verjetnost, da ostane krava breja takoj ob prvem zaskočenju, kakor pa v slučaju, da kravo pripustimo k biku takoj, ko se prvič po telitvi poja. Telitev sama in pa nova mlečnost je za kravo gotovo velik telesni napor, po katerem naj bi se krava nekako odpočila. To pa ne bi bilo mogoče, ako bi dali kravo že takoj nekaj tednov po telitvi spet zaskočiti. Zato je popolnoma napačno naziranje, ki je še zelo razširjeno, da je treba dati kravo po telitvi čimprej spet zaskočiti, ker bi pozneje težje ostala breja. Da je to naziranje napačno, je mogoče spoznati že iz tega, da tudi v pokrajinah, kjer govedo živi še danes kot divje, ne postanejo krave breje takoj prve tedne po telitvi, ampak šele več mesecev po telitvi. — Krave, ki dajejo nad 15 litrov mleka dnevno, naj bi ne bile nikdar pripuščene preje, predno ne pade dnevna količina mleka pod 15 litrov na dan, ker bi v nasprotnem slučaju dajala krava mleko do ponovne telitve. Sicer mogoče nastane tako navidezna škoda, ker nam ne dá krava vsako leto po eno tele. Ta škoda pa je razmeroma mala v primeri s škodo, ki jo napravimo, ko nekako pokvarimo kravo, ako jo molzemo do ponovne telitve.

Tedni pred telitvijo

Pravi živinorejec mora paziti na zdravje krave in na pravičen razvoj teleta. Da pa to dosežemo, ne smemo od krave v zadnjih tednih brejosti zahtevati preveč. Zato tudi krave zadnje tedne pred telitvijo ne molzemo več. Razen tega je tudi dokazano, da dajejo krave, ki jih molzemo do konca brejosti, v prihodnji mlečni dobi vsaj 10% pa tudi še večji odstotek mleka manj kakor pa v slučaju, da nekaj tednov pred telitvijo ne dajejo več mleka. Ako računamo, da krava ne daje mleka 7 tednov pred telitvijo in da bi dajala drugače v tem času po 4 litre mleka dnevno, izgubimo s tem skupno 196 litrov mleka. Ako bi dala ta krava v cellem letu redno 3.000 litrov mleka in da znaša izguba vsled tega, ker smo kravo molzli do konca brejosti, približno 10%, je to 300 litrov mleka. Izguba znaša torej nad 100 litrov mleka in tele je slabše razvito. Zato nehamo dobre krave molzti vsaj 7—8 tednov pred koncem brejosti.

Razvoj teleta

Ako ostane krava breja, se začne razvijati v telesu telesni plod, to je tele. Navadno se razvije eno tele, le v približno dveh slučajih od sto slučajev daje krava dvojčke in približno v 10.000 slučajih moremo računati na trojčke, od katerih pa ostaneta večinoma le dve živali živji. — Tele se začetkom razvija v maternici le zelo počasi, hrano pa dobiva iz krvnega obtoka krave. Razumljivo

vo da tudi tele v kravi še ne diha, ampak dobiva potrebni kisik tudi iz krvi krave. Zato pa je tudi važno, da dobijo breje živali dosti svežega zraka, dosti svetlobe in sonca, da morejo preskrbeti sebe in mlado tele v sebi v pravilni meri s kisikom.

Na koncu prvega meseca brejosti je tele v kravi komaj dva cm dolgo, koncem tretjega meseca tehta plod skupaj z ovojnimi kožami okrog $\frac{3}{4}$ kg, plod sam pa komaj 20 dkg in je 15 cm dolg. Po polletni brejosti je tele okrog $\frac{1}{2}$ metra dolgo, tehta skupaj z ovojnimi kožami in tekočino okrog 11 do 12 kg, plod sam pa $5\frac{1}{2}$ kg. Koncem osmega meseca brejosti tehta tele samo že okrog 20 kg in je $\frac{3}{4}$ metra dolgo in ob koncu brejosti je tele 30 do 40 pa tudi preko 40 kg težko in je približno 1 meter dolgo. Iz tega vidimo, da se tele najbolj hitro razvija zadnja dva meseca, predvsem pa zadnji mesec brejosti. Iz tega pa moremo tudi zaključiti, da moramo ravno v tem času kravo prenehati molzti. Razen tega pa nam to tudi pove, da moramo kravo ravno zadnji mesec pred koncem brejosti dobro krmiti. To je važno zaradi razvoja teleta in zaradi dobre mlečnosti po telitvi. Ni pa seveda s tem rečeno, da moramo kravo preobilo in predobro krmiti, kakor bi jo hoteli pitati. To more preje škodovati kakor pa koristiti. Pri preveč obilno krmljenih kravah je porod večkrat težak in večkrat dobijo premočno krmljene breje krave vnetje vimena pred telitvijo.

Brejost traja pri kravi približno 280 dni ali 9 mesecev in 10 dni. Ako traja brejost več kot 280 dni, moremo navadno pričakovati bikca, ako pa je čas brejosti krajši, moremo navadno pričakovati teličko. Da je ostala krava breja, poznamo navadno po tem, da izteka po treh tednih, to je po prvem pojanju po zaskočenju, iz nožnice slabo rjavkast sluz. Ako pa krava ni ostala breja, je ta sluz svetlejšje barve in ni tako lepljiv. Šele po petih mesecih brejosti pa moremo tele čutiti kot prožno telo za trebuhom pod desnim bokom. Tudi se začne tele v kravi že gibati in moremo to gibanje opaziti zlasti zjutraj pri napajanju krave.

Proti koncu brejosti postaja vime večje in bolj napeto in končno upadejo mišice in kite, ki so pritrjene na kolčnih kosteh. Večkrat začne tudi iztekati sluz iz močno nagubanega nožničnega ustja. Ako merimo toploto, moremo navadno ugotoviti, da pade temperatura na 37 do 38° C, to je za 1° C. To je navadno 24 ur pred telitvijo. Včasih se pojavi tudi nekaka oteklina od vimena proti prednjim nogam, ko so se preje že močno povečale takozvane mlečne žile. To navadno ni nič nevarnega in izgine par dni po telitvi. Koristi pa, ako se more krava gibati, ako krmimo nekaj klajnega apna in ako po telitvi to oteklino masiramo ali gnetemo.

Ko se pri kravi pojavijo opisani znaki, moramo pripraviti kravi primerno nastlano ležišče. Za steljo pa uporabimo čisto slamo. Ves gnoj seveda odstranimo, da je izključena vsaka nevarnost okuženja.

Mrzli november in naš vrt

Zadnje zelenjavo pospravljamo z vrta. Edino špinača, motovilec in zimska solata ostanejo na svojem mestu, da počakajo pomladi. Za ohrovt, zelje, zeleno, korenje itd. smo pripravile značajno klet. Endivijo vsadimo v zatišje (k zidu, ob ograjo ali v gorko gredo) ter pripravimo deske, da jo bomo lahko takoj pokrile, če bi pritisnil nenadoma hud mraz. Ravno tako presadimo peteršilj na najbolj priročno gredo, da ga bomo pozimi lahko dosegli. Če hočemo, da ga bomo laže ruvale, ga sadimo vodoravno namesto navpično. To se pravi, na gredo položimo vrsto peteršilja drug poleg drugega za dva prsta narazen. Nanj nasujemo približno 3 prste prti. Nato naložimo zopet vrsto korenin, katerim smo pustile srednje zelenje (večje zunanje vejice obtrgamo); nanje zopet prsti in tako dalje. Navrh nasujemo 4 prste prsti. Korenine so vse v prsti, zeleni vršički pa gledajo ven. Če tako gredo v hudem mrazu malo pokrijemo prst in korenine ne zmrznejo in imamo vso zimo svež peteršilj na razpolago.

Kdor pa ima dosti kleti, lahko v eno nanosi pol metra visoko vrtno prsti in vse povrtnine presadi tja noter. To se izplača posebno tam, kjer lahko zelenjavo drago prodamo.

Na sadnem vrtu je treba v tem mesecu obrezovati grmovje. Pri ribezlju in kosmulji je navadno treba veje le nekoliko razredčiti. Pomniti moramo, da je treba najprej starejši les odstraniti, mlade poganjke pa pustiti. Vedeti pa moramo, da je to grmičevje najbolj rodovitno, ko je staro 2—3 leta. Enoletne mladike, ki rastejo ravno in lepo, je treba pri obrezovanju varovati. Če pa je teh mladik preveč, jih je treba odstraniti, prav tako tudi one veje in vejice, ki leže po tleh in otežujejo obdelovanje grede.

V klet spravimo sedaj tudi korenine raznih cvetlic (dalij, gladijol, kan), če smo jih pustili oktobra še v šupi, da so se dodobra osušile. Prst, ki se jih drži, odstranimo.

Potem pripravimo vrtnice za prezimovanje.

Ko odvežemo deblo od kola, vidimo, na katero stran se samo od sebe nagiblje. Na tisti strani očistimo prst vse navlake. Tja ga nagnemo počasi in previdno, da leži na suhi, snažni prsti. Ne sme biti ničesar, kar povzroča gnitje (listje, gnoj, plevel). Z rogovilico, ki jo odrežemo v bližnjem grmu, pritrdimo deblo k tlom. S tem je krona zavarovana za prve lahne slane. Za poznejši hujši mraz pa pokrijemo krono s suho prstjo. Debla navadno ni treba pokrivati. Če je zima izredno huda, lahko položimo na prst še nekaj smrekovih vej, ki se proti spomladi same oblete, da propuščajo dosti zraka. Več vrtnic pokonča vlaga in pomanjkanje zraka kot mraz.

Nato sadimo še v novembru divjake, ki jih bomo v juliju cepili za vrtnice.

Potem pa še ta mesec prekopljemo ves vrt, kar ga še nismo v oktobru. Če le mogoče, ga tudi pognojimo. Spomladi nam bo zelo prav prišlo, da bo to delo že opravljeno, poleg tega je pa prst že pregnojena, kar je posebno za zelenjavo, ki ne prenese svežega gnoja (grah, čebula), zelo koristno.

Ne pozabimo tudi prekopati kompost. In spomnimo gospodarje, da pognoje sadno drevje!

Kmetovalci vprašujejo . . .

(Nekaj nasvetov na vprašanja)

Godnost tla. M. N., D. — Zadnje čase slišim večkrat v slovenski oddaji celovškega radia govoriti v godnosti tla in o tem tudi citam v „Kor. Kroniki“. Želel bi zato točnega pojasnila, kaj naj si pod tem izrazom predstavljam. —

Za dobro rast in za čim večje pridelke na njivi je eden glavnih pogojev godnost tla. Zato bi morali vsi kmetovalci ta izraz dobro poznati. Še važnejše pa je, da bi vsi kmetovalci bili o važnosti godnosti tla prepričani, predvsem pa je važno, da bi vedeli, kako morejo vplivati na godnost tla. — O godnosti, dodelanosti ali zrelosti tla govorimo, ako je njiva trajno lepo zdobljena, rahla in mehka kakor debela preproga, ako diši po zemlji, ako voda ne zaostaja na površini, ampak takoj pronica v zemljo, in, ko se zemlja osuši, ne nastane skorja. — To je ono zaželeno stanje njive, ki ga nikakor ne smemo zamenjati s prehodnim rahlim stanjem tla, kakor je navadno jeseni pa tudi zgodaj spomladi na vseh zoranih njivah. Grude zemlje so pri tem bile zdobljene z navadnim ročnim orodjem ali z brano ali z valjem. Toda po prvem dežju se te grudice spet sprimejo in nastane trda skorja, ki ovira rast rastlin.

Zato pa moramo poizkušati vse, kako bi čim bolj trajno ostalo ohranjeno zrahljano grudčasto stanje tla. To stanje pa povzročajo predvsem najmanjša živa bitja, ki žive v glavnem v vrhnjem sloju njivskega tla. Teh živih bitij, takozvanih bakterij, je največ v taki zemlji, ki ima dosti sprstene ali humusa, pa tudi apna in fosforne kisline in ki je poleg tega še rahla, to je dobro prezračena. Kjer pa so vse male luknjice in cevčice zemlje zalite z vodo, tam ni več godnosti tla, tam ni najmanjših živih bitij v zemlji in tam rastlinstvo slabo uspeva. Zato moramo poizkušati najmanjšim živim bitjem v tlu čim bolj omogočiti razvoj v zemlji. To pa dosežemo s pravilnim gnojenjem s hlevskim gnojem in s kompostom, in nadalje s pravilnim dodajanjem apna in fosforne kisline.

Predvsem pa je izrednega pomena, da je zemlja zrahljana; toda nikdar ne sme biti zemlja zrahljana, to je preorana bolj globoko, kakor pa sežejo številne korenine. Mrtve zemlje ne smemo spraviti, vsaj v večji meri ne, na površino njive, ker bi s tem izredno škodovali razvoju in življenju najmanjših živih bitij v zemlji.

Zato ne smemo njiv, ki so bile do sedaj le plitvo orane, nikdar kar naenkrat orati globoko. Le prav polagoma smemo leto za letom šele orati bolj globoko in tako polagoma dobimo vedno bolj globok sloj zemlje, ki je prepojen s koreninami, v katerem morejo nato živeti in delovati bakterije in tako spremenijo ta sloj zemlje v dodelan ali goden sloj zemlje.

Skype - otok lepote

Jeruzalem, Atene ali Rim
bi videl rad, predno umrem.
A rajši pa ne vidim nobenega
od teh treh mest,
kot da bi bil pregnan za vedno
z otoka Skype.
Nicolson.

Skype (angl. izg.: skaj) — megleni otok, biser Velike Britanije — je ločen po Sleatskem sundu in Loch Alshu od britanske celine in pripada skupini otokov, ki je znana pod imenom Vzhodni Hebridi. Mislim, da tako odgovori dijak pri zemljepisnem pouku na vprašanje: „Kje leži otok Skype?“

Da, to je geografska lega tega slavnega otoka.

Skype, že tvoje ime razodeva tvojo lepoto! Tolmačijo ga kot meglo.

Preveč trda, preveč opredeljena je ta beseda in pojem je preenostaven. Rekel bi, da pomeni tvoje ime čad (ali dim). Koprne, ki preprežajo tvoja barja in zagrinjajo temne vrhove tvojih gor, niso gluhe in slepe megle. Le čad so, lahkotni, prosojni čad, ki ovije pokrajino v svilen pajčolan.

Skype je velik otok. Njegova površina je razdeljena v velike polotoke. Morski rokavi segajo daleč v celino in zato je dolžina obrežja v primeri s površino neprimerno večja. Severna obrežja so zlasti v zalivih položne obale, rti polotokov padajo najčesteje strmo v morje. Od obale vzvalovi svet in vzkipi v strme gore. Najbolj znana skupina so črni Coolinsi na jugu otoka. Coolinsi so priljubljena izletna točka britanskih plezalcev, saj so polni razčlenjenih vršičev, strmih, a kratkih sten in stolpičev.

Planote so barja, enaka škotskim. Glavno mesto Skype je Portree, malo mesto s tekstilno industrijo, ki temelji na zelo razviti ovčereji.

Otok je prav redko naseljen, saj že oblika otoka ne dopušča sklenjene naselitve, ker je površina preveč razčlenjena po vijugastih zalivih in tisoč metrov visokih gorah. Naselja in ribiške kočice so po več ur hodja oddaljene druga od druge. Glavne ceste, ki vežejo nasprotne obale, so dobre. Dandanašnji je vpeljan redni avtobusni promet po otoku. S tem je bil otok izročen tujskemu prometu, ki je jako živahen, saj je želja vsakega Britanca, da vidi ta bajni otok.

Prebivalci so Galci, člani enega šestih keltskih plemen, ki živijo na evropskih tleh.

Se pred nedavnim si na otoku težko našel domačina, ki bi znal dobro angleški. Galci imajo krasne narodne pesmi, ki so zelo otožne in melodiozne. Narodno glasbilo je harfa. Galci nimajo izrazitega tipa, le ponekod najdeš obraze z močnimi ličnimi kostmi in tenkim ustnicami.

Bavijo se z ovčerejo, poleg tega gojijo tudi živino krasne pasme z dolgo dlako in močno zaviti rogovi. Glavna zapo-

slitev in zaslužek otočana je ribolov.

Hiše so zidane in enostavne. Stare so krite s slamo, pritrjene z žičasto ali konopno mrežo.

In otok sam? Barja imajo slikovita zaledja: strme črne gore; ob vznožju pa se širi Atlantski ocean.

Obrežne čerí so polne ptic raznih galebkih družin, gosi in manjših nabrežnih ptic. Na strmih čeréh čepé čaplje.

Skype ima le v juniju nekoliko stanovitnega vremena. A njegova lepota zahteva menjavo, saj je čar pokrajine v tem, da od ure do ure menja barvo in osvetlitev. Pravkar sije sonce in strmi vrhovi zažaré v rjavordečih barvah, morje dobi srebrn lesk, po morski gla-

dini se zibljejo zlate iskre, v barjih zgori in gore vzkipe v vijoličastih otenkih pod nebo. Hip nato zagrne prosojen čad vsó žarečo lepoto: čeri postanejo temne in pošastne, morje črnomoдро, barje postane neskončno, gore izginejo v čadu. Velika otožnost objame svet in težko ti je pri duši.

A glej — po morju hiti zlat pramen, nebo zasije, kot bi gorelo, dvojna mavrica se vzpne v oblake, sloni z enim krakom na žarečih čeréh, drugi izginja v daljavi — skrivnostni most v neskončnost. Peneči slapovi se razbijajo ob skalovju, se blešče v nešteti biserih. Beli galebi se pozibavajo na valovih.

To je Skype, skrivnostni otok čada, kjer nepojmljiva narava ustvarja iz dneva v dan nove bajke, lepe in skrivnostne — skrivnostne, kakor je otok sam.

L. B.

Vpliv atomskega radioizžarevanja na živa bitja

Človek lahko izbira med konstruktivno in negativno uporabo atomske energije. Velike so potencialne možnosti atomske energije za dobrobit človeštva ali za njegovo uničenje.

Preteči bo moralo še četrto stoletje, predno bo mogoče spoznati v polni meri vplive atomskih eksplozij na bitja, ki so jih preživela. Vsekakor pa so uspehi prvih raziskavanj zelo razveseljivi in dajo upati, da se narava ne misli podati pred novo strojno grožnjo.

Po štirih letih atomske eksplozije v Nagasakiju in Hirošimi niso namreč preživeli pokazali nobenih vidnih težkih motenj, povzročeni po radioaktivnem vplivu za časa apokaliptičnih eksplozij, niti se ni dalo ugotoviti ozdravljenj kakih bolezni, kot na primer raka.

Četudi so bile v teh predelih zdravstvene priprave nezadostne, je bilo storjeno vse mogoče, da se zbere največje število podatkov v zdravstvenem stanju preživelih, bodisi pred eksplozijami ali po njih. Gotovo je le to, da je komisija kategorično izjavila, da še ni dosežaj dognala, da bi celo tisti, ki so bili izpostavljeni močnemu radioizžarevanju in zgubili pri tem svoje lase, doživeli znatne zdravstvene spremembe.

Eden izmed najbolj žalostnih pojavov, ki so jih opazili med prizadetimi prebivalstvom neposredno po eksplozijah, je bila takozvana „zakasnela smrt“, zaradi katere so posamezniki, ki niso bili navidezno težko prizadeti, nenadoma zboleli in umrli. To je dozdevno opravičilo sumnjo, da se bo strupeni vpliv radioizžarevanja brezkončno razširil ter povedel vse preostale drugega za drugim v neizbežno smrt. Važnost najnovejših kliničnih izjav leži torej v dejstvu, da so vsaj začasno izpodbili to domnevo z bolj optimistično domnevo: da lahko namreč organizem, po prvi

dobljeni borbi proti smrtonosnemu radioizžarevanju, znova zaživi normalno življenje.

Tudi trajanje radioizžarevanja samega v kraju atomske nesreče se relativno prikazuje kot zelo omejeno: sedaj je ta kraj omejen le na nek krog po obsegu 40 hektarjev, ki okroža izkopano žrelo prve atomske eksplozije na svetu, to je v Alamgordu v New Mexico, je nevarno radioaktivni in celo ob njegovem robu je vzrasla trava in še raste brez posebnih znatnih sprememb.

Zverine, ki so bile zajete v predelu te ograjene površine, so ostale povsem zdrave in njihova telesa niso vsebovala znatnih količin radioaktivnih snovi.

Druga važna naloga, ki jo morajo učenjaki rešiti, je določiti, če se ti vplivi lahko vedno prenesejo ali celo pomnožijo. Tudi tozadavna proučevanja se izvršno razvijajo.

Izvedeli so natančne klinične poizkuse nad preživeli ljudmi iste krvi, ki so se nato združili v zakon, kot tudi nad njihovim potomstvom, kar bo pripomoglo k lažjemu dognanju o morebitnem dednem prenosu vpliva radioizžarevanja. Nič pa se še ne more reči o dokončnih uspehih teh študijev. Treba je pač počakati, da se novo pokolenje popolnoma razvije. Tolaži pa nas izjava, da niso potomci sesalcev, ki imajo krajšo razvojno dobo, kot je človeška, pokazali nobenih posebnih sprememb.

Med govedom, ki je bilo izpostavljeno atomskemu oblaku v Alamgordu, se je 33 telet razvijalo povsem normalno. Profesorji, veterinarji univerze v Tennessee, kjer šest mesecev nadzirajo atomske živali, niso zaznamovali niti najmanjših znakov neplodnosti, ki jih je kak znanstvenik v početku smatral za možne.

Medtem pa znanstveniki univerze v Michiganu izpopolnjujejo nov način krvne preiskave, slične tisti, ki jo sedaj uporabljajo za sifilitične bolezni, po kateri se bo lahko takoj določila škoda, prizadeta po radioizžarevanju. Kot je znano, se najtežje spremembe izvrše v krvi sami še posebno vsled strupenih vplivov, ki jih ta izžarevanja imajo na celice kostnega mozga, ki imajo, kot je izvestno, ematopoietsko funkcijo. Prav za študij teh sprememb, katerim so podvrženi eritrociti in leukociti (bela in rdeča telesa) zaradi različnih načinov radioizžarevanja v delavnici komisije za atomsko energijo v Argounahu pri Chicagu, se poslužujejo peruti malega netopirja. Tanka tkiva (25 tisočink mm) in odnosna prozornost omogoča biologom laboratorija opazovati neposredno, kaj se dogaja v krvi, ki doteka no tkivu, ko je bilo izpostavljeno atomskemu radioizžarevanju.

Ali znanost se je hotela še bolj poglobiti v komplicirane procese propadanja, ki sledijo radioizžarevanju, da se posvete ne samo vplivu, ki ga imajo nad celicami, temveč tudi na posamezne dele celice. Da se to uresniči, je bil izgotovljen najobčutljivejši instrument, s katerim moderna znanost razpolaga: gre tu za neviden žarek luči v primeru „microna“ (ena tisočinka mm), s katerim raziskava človeških celic, ki so desetkrat večjega obsega, postaja relativno udobna.

Bele mravlje prodirajo v Vatikan

Iz Vatikana poročajo, da so pozvali vatikanske tehnike, da se borijo proti armadi belih mravelj, ki so prodrle v mesto v dveh kolonah v obliki klešč. Na svoji poti glodajo in uničujejo vse, kar jim je na poti, in pregrizle so se že skozi stene in stropove do papeškega arhiva. Kakor poročajo, so vdrle v mesto od strani rimskega okraja Monteverde, kjer se je zrušilo že več hiš, katerih temelje so izpodjedle te mravlje.

Čelne edinice ene kolone so odkrili v stanovanju kardinala Angelo Mercattija, ki je papeški knjižničar in arhivar in čigar stanovanje je v takozvanem predelu Mint. Ko ko odkrili „napad“, so si mravlje že pregrizle pot preko mnogih knjig in listin, kardinalov svečani plašč so razjedle v prah, pregledale so hrastov tram na mestu, kjer bi se zaradi tega strop kmalu sesul na kardinalovo posteljo.

Drugo kolono mravelj so odkrili v poldrug meter debeli steni, od koder so prodirale naprej proti privatnim arhivom vatikanskega državnega tajnika. Uradni krogi pravijo, da je bilo skrajno težko iztrebiti mravlje iz stene radi njene debeline, ali vendar upajo, da bodo pokončali poslednje čete napadalk v nekaj dneh. Nato pa je prišla nujna vest, ki so jo poslale švicarske straže, da se „sprednje edinice novih čet“ pomikajo v novem „napadu“ preko Trga sv. Petra.

Observatorij za kozmične žarke

Proučujejo možnost, da bi napravili na vrhu McKinleya (6077 metrov) — najvišje gore Severne Amerike — observatorij za kozmične žarke. Ta gora bi bila zlasti priprava zaradi svoje velike višine in zaradi svoje bližine severnemu magnetičnemu polu, kar bi omogočilo proučevanje odnošajev med kozmičnimi žarki in magnetizmom zemlje.

Obstajajo pa velike težave zaradi težkega dostopa in zelo nizke temperature (poleti —29 stopinj, pozimi minus 73 stopinj). Letalska odprava zbira zdaj točnejše podatke; profesor Bradford Washburn, ravnatelj znanstvenega muzeja v Bostonu, ki je dosegel na McKinleyu že v letih 1942 in 1947 točko — kjer naj bi stal observatorij, vodi te poizvedbe.

Ženska policija v Veliki Britaniji

Policija Velike Britanije nastavlja v vedno večji meri ženske, ki predstavljajo dragocen doprinos za britansko varnostno službo. V začetku leta 1949 so bile sestavljene policijske edinice v Veliki Britaniji in Walesu iz 57.488 mož in 1203 žensk. Večji del krajevnih policij razpolaga z najmanj enim ženskim članom.

Ženski policisti imajo popolnoma ista polnomočja kot njih moški tovariši. Nek policijski komisar je opisal njih položaj tako: „Vsak policist, pa naj bo to moški ali ženska, se mora zavzeti za vsak položaj, ki zahteva poseg policije.“ Razumljivo je, da upoštevajo pri dodelitvi udeleževanja večjo sposobnost moških za urejevanje prometa in postopanje z ljudskimi množicami, za zatiranje nemirov in nočne kontrolne obhode, medtem ko zaposlijo žene v slučajih, kjer je opravka z ženami in otroki. Razlika v plačah med moškimi in ženskimi policisti, kakor tudi temi, ki imajo položaj nadstražnika, znaša 12%, medtem ko je pri višjih službenih položajih še nekaj večja. Stroške in morebitne dnevnice plačajo v obeh primerih enako.

Ženska, ki se poteguje za sprejem v žensko policijsko edinico, mora biti predvsem popolnoma zdrava in se mora podvreči zelo natančni zdravniški preiskavi. Potrebna je tudi primerna izobrazba, kajti po sprejemu obiskujejo novinci, tako moški kot ženske, skupen mero telesne izvežbanosti, študirajo zakone in se seznanjajo z dolžnostmi in pravicami policijskega nameščenca in se uče sestaviti zapisnik o dejanskem stanju itd. Ženske morajo vršiti poleg tega še gotovo praktično delo pod vodstvom že šolane policistke. (ACA)

Yehudi Menuhin opaslušalcih v Evropi

Slavni ameriški violinist Yehudi Menuhin, ki že 25 let prireja koncerte po vsem svetu, poroča o svojih vtisih glede raznih poslušalcev, katerim je igral v raznih evropskih deželah. Menuhin najprej pravi, da se poslušalci kakor tudi skladatelji razlikujejo eni od drugih, in da ne ve, katerim bi dal prednost.

Bil je pozvan v Pariz v marcu na Bachove proslave, da igra šest Bachovih sonat. V Parizu je ugotovil, da je pariška publika najbolj rafinirana, najbolj izobražena in najbolj obdarjena s kritičnim duhom na svetu. Pariški poslušalci se ne dajo zapeljati od sentimentalizma, vendar so istočasno zelo občutljivi in zelo obdarjeni za visoko umetniško dožemanje. Pariška glasbena publika je študirala glasbo in jo pozna. Njeno vrednotenje ne temelji na sentimentalni reakciji, ampak izhaja iz razumne sodbe.

V Amsterdamu so bili poslušalci bolj priprosti, odkriti in linearne duševnosti. V njihovem ozračju vlada versko ču-

stvo, katero si predstavljam kot podobno tistemu, ki je prevečalo življenje prvih ameriških naseljencev v Novi Angliji.

V Londonu se publika nikdar tako ne utrudi, da se ne bi zopet vrnila, da poslušata tistega, ki jo je razvedril z lastno umetnostjo. Ta vdanost je res ginljiva, ker nikdar ne pojema. Angleži prisostvujejo vašim glasbenim prireditvam, da zamorejo čislati to, kar je najboljše v vaši umetnosti, in da vam dajo popolno podporo kakor malokatera publika. Čutite, da so za vami, a da se ne drznejo, da bi vas kritizirali, predno so vas poslušali.

O italijanskih poslušalcih pravi Menuhin: To je nestalen element, o katerem se ne morete z gotovostjo izraziti. Oni vam sledijo, tako da jih vaša umetnost popolnoma zanese. Zamaknjeni so, ko poslušajo, kar je izredno lepo. To so navdušeni in čudoviti poslušalci. Rimljani pa dajejo prednost glasbi, ki je bolj socialna. (SDWB)

Izpod domače lipe

(Kakor do sedaj, objavljamo tudi danes na tem mestu pisma naših čitateljev z dežele, ki izražajo njihova osebna mnenja in uredništvo nikakor ne odgovarja za vsebino.)

ŠMIHEL PRI PLIPERKU

Pušlec pa mora bit',
zelen al' plav,
ž njim bom slovo jemal.

Prejšnjo nedeljo po blagoslovu smo se zbrali v farni dvorani, da se poslovimo od svojega dobrega, blagega gospoda Vinka. Po ukazih od zgoraj določeno moramo priznati voljo božjo, da nas zapušča naš g. Vinko, ki je premeščen v Podgorje v Rožu.

Otroci so se mu zahvalili z deklamacijami, šopki in tortami in pokazali tako hvaležnost in vdanost svojemu dobremu gospodu kaplanu. Cerkveni zbor je zapel v slovo svojemu sodelavcu in članu poslovnino pesem. V imenu šmihelske župnije se je zahvalil gospodu kaplanu za njegovo nesebično delovanje med nami g. župnik. Naši „gavnarji“ pa so nas razveselili s svojim mladinskim zborom prav pristrčno in s svojim šaljivim nastopom so nas vse spravili v dobro voljo; ob smehu so se nam posušili vsi potoki solza. Saj poznate naše fantke, večkrat so nam že peli v radiu: Foltej, Rudi, Otl, Hansi, Albin, Erhard; vsi ti bodo posebno žalovali, ker so izgubili svojega vodnika.

G. Vinku Zaletelu voščimo na novem kraju obilo božjega blagoslova in zadovoljnosti. Podgorjam in št. Jakobu pa čestitamo k tej novi, čvrsti moči v dušnopastirskem delokrogu.

ZELEZNA KAPLA

Lepa jesen pomaga tudi našim gorskim kmetom, da spravijo letino. Hvala Bogu, letina je dobra, tudi sadje je deloma dobro obrodilo. Na kvatno nedeljo smo se Bogu zahvalili za blagoslov polja in travnikov. V procesiji so nesli otroci razne vrste pridelkov. Uživajmo hvaležno vse sprejete dobrote in pri tem ne pozabimo ubogih! Ljubezen od potrebnih bratov in sester je znamenje pravih kristjanov. Ljubezen bo poleg pravice rešila današnje pereče socialno vprašanje.

Po naših jarkih popravljamo pota in mostove. Hudourje nam je poleti napravilo veliko škode. Upamo, da bo letošnje zimo saninec; veliko lesa in drv je namreč še zaostalo v gorah, ker lanske leto ni bilo zadostnega saninca, da bi spravili vse v dolino.

Ob obilni udeležbi svatov in znancev je bila poroka Maksa Mihevc, trgovca v Železni Kapli in neveste Gabrijele Smrtnik. Nevesta je iz spoštovane

Smrtnikove družine v Kortah. S svojo materjo Marijo Smrtnik je bila tekom zadnje vojne izseljena. Mati je v izgnanstvu nevarno zbolela, mesec pred smrtjo so jo poslali nazaj v domovino. Hčerka se takrat ni smela udeležiti pogreba dobre matere — mučenice. Želim mlademu paru mnogo božjega blagoslova na novi življenski poti!

GRABALJA VES

Dolgo že ni bilo glasu iz našega kraja, kakor da bi ne bilo nikjer več žive duše. Toda še živimo pa še prav veseli in korajžni smo postali ter hočemo tako bralkam in bralcem „Koroške Kronicke“ pokazati, da Grabalja ves ni ena zadnjih vasi. Nasprotno — naša vas je pred mnogimi drugimi vasi. — Danes moremo namreč sporočiti veselo vest, da je mil. g. prošt iz Dobrle vesi blagoslovil v nedeljo dne 25. prejšnjega meseca dva nova zvonova.

Prijeten jesenski dan in pokanje topičev sta privabila mnogo ljudi; stari in mladi so hiteli tisti dan na hrib Sv. Danijela gledat nova zvonova in poslušat petje ter deklamacije naših malih družic, ki so vse prav dobro rešile svoje vloge. Prav posebej moramo še pohvaliti družico Martko zaradi njenega korajžnega nastopa.

Novima zvonovima pa moramo želiti:

Zvonova, zvonita, zvonita,
mladino k angeljski mizi vabita;
nevesto k veseli poroki
in mašnika k prvi daritvi.

LOČE

Danes pa nekaj modrovanja o čompah (krompirju ali repici), sirku (koruzi), prašičih in jazbecih.

S pridelki smo letos kar zadovoljni, posebno s čompami in sirkom, ki sta v primeru z lanskoletnim pridelkom še najbolj obrodila. Za čompe pa se sploh spodobi, da so se „izkazale“; saj obhajajo 100-letnico, odkar so jih prinesli španski monarji iz Amerike k nam. Kako in kdaj so „priromale“ v naše Rute, pa ni znano. Čompe so v naši prehrani silno važen činitelj. Brez čomp ne bi bilo „kočičev“ ne „špaha“ in ne naše „majoneze“ (zasače).

Človek je nekam slabe volje če ni „maže“ pri hiši, posebno v Rutah, kjer je zrak oster in hud kakor hude ženske, saj smo vedno v strahu, da nas ne bi „poceralo“, če bi nam zmanjkalo take robe. „Posmrtni ostanke“ naših praši-

čev pa so tudi nekam zapeljivi. Ponekod kar ne morejo prej nehati, dokler niso vsega „pocerali“. Potem pa morajo po suhi mejšti otepati in „spras“ na kruh mazati namesto slastne „zasače“. Pravijo, da se pred prašičem splača kobuk z glave sneti. Na ugledu in časti menda ne bodo nikdar zgubili, to nam potrjuje znana povest iz starega grada o zakasnelem popotniku, ki se je zaklepetal in o pozni nočni uri v „rožicah“ zašel med sladko spavajočo družino dobaviteljev okusnih „majžnov“, kjer je z njimi smrčal do sončnega vzhoda.

Nič manj važen je sirk. Sleherni dan zjutraj, ponekod često tudi opoldne in zvečer, stoji velika skleda „mejšte“ na mizi. Bog ne daj, da bi ista kdaj bila prazna! — godrnjanja in zabavljanja ne bi bilo ne konca ne kraja. Dokler otroci še ne razlikujejo med sirkovimi in ajdovimi žganci, često zmerjajo: „Mama, drugokrat rajši ta zvato mejšto skuhajte.“

K mejšti spada tudi mleko, kofe, ali pa mora biti tako zabeljena, da „plava“, drugače se dol „brani“ in praska.

Jazbeci so v tem oziru bolj prebrisan, ker gredo „na mejšto“ že takrat, ko

so „čurčlni“ še mlečni in brezplačni. Naši lovci vedo povedati, da „havžvajo“ po naših sirkih in letos celo po čompah tri vrste jazbecov: „svinjski“, ki ima dobro pečenko, „goveji“, ki tudi še gre v guljažu, pri tretjem — „lisičjem“ pa se lovec bolj „čisavo“ drži, če ga „vpihne“. Jazbeci so kakor „udarniki“: jeseni malo „pohilajo“, potem pa dremljejo in smrčijo v svojih jamah skoraj celo leto. Pravijo, da jih je največ v Ovčini in da so zelo oprezni in zviti; letos so „brskali“ celo po čompah.

S sirkom je sicer dosti dela, toda izplača se pa vedno. Seme lahko poneseš pevajoč kar na ramah na zaželeno mesto, pridelok pa moraš jeseni nalagati na številne vozove.

Volitve so prestane. Borba je bila živahna. Volili smo svobodno, demokratično in diplomatsko. Pravijo, da smo zapravili 61 milijonov za propagando. 61 novopečenih milijonarjev bi se lahko radovalo brezskrbnega življenja v naši deželi. Sicer so pa tudi na tleh ležeči letaki napravili svojo dolžnost. Naše babice in dedje so dosti lažje stopali tisto nedeljo preko kamnja in korenin, ki „dičijo“ naše „stazdice“.

Med Pliberkom in Dravo

„Oj, fantje, kam pa vi nočoj?“

Tako smo se spraševali na 20. pobinkoštno nedeljo na vasi, kam bi se v nedeljo popoldne deli, ko pa je bilo toliko različne možnosti.

V Pliberku je bila dvojna svatba v ugledni Breznikovi družini, kjer se je možila prijazna in dična hčerka Mara in se je oženil priljubljeni Milan, njen brat. Vsi bi njima radi čestitali in pozeleli obilo sreče in veselja za nadaljnjo življensko pot.

Pa tudi v Dobu je bila „ohcet“, kjer se je poročila Likebova Marija.

Ko smo šli zjutraj k maši, smo opazili vabila na sadno razstavo v Šmihelu. Ne bi bilo predalet iti pogledat tako koristno in hvalevredno prireditve.

Še drugo vabilo smo opazili. Pistotnikovi na Komlju so vabili na domačo zabavo, ki so jo imenovali „Erntefest“. Kdo bi jim zameril, če še tako po stari miselnosti nazivajo svojo domačo veselico. Saj so na Komlju tudi letos obrodile češnje in orehi, pa še kostanj lahko pečejo in sladkega zraven pijejo.

Spotoma so nas srečavali lovci, ki so hiteli na lov v Boženkov breg na Komlju. Tudi tja so vabili, da bi jim šli za gonjače in dobro plačilo so obetali kakor vamej. „Desetega in kar bo več zajcev vam damo ali pa enega srnjaka dobite“. Iz takih obljub pa navadno kaj malo resnice nastane, kajti vsa leta sem

po vojni ni bilo nikdar nad 10 zajcev ustreljenih; srnjakov pa itak ne smejo streljati, če jih je še sploh kaj spričo tolikšnega števila mrhovinarjev in lovskih tatov, ki neusmiljeno gospodarijo baš v sredini lovskega revirja, v Veliki Dobrovi, ki je zibelka lovne divjadi.

Najbolj prijetni del lova je bila gotovo jazbecja pojedina zvečer pri Komarju. Letos se je zopet ujel v past 15 kg težek jazbec, ki je oral po naših njivah in ličkal koruzo in pobiral mehke hruške. Debel, kakor je bil, in zabeljen še z lovsko „brihtnostjo“ ter posoljen z debelimi lovskimi lažmi, je gotovo dobro teknil in kar verjamemo, da ga je prehitro zmanjkalo.

Torej, fantje, kje ste bili, kje ste se potepali to nedeljo popoldne, ki je toliko nudilo. Pa pravi prvi: „Šrangovci in oknarji so pri Brezniku že od sobote na nedeljo zapravili skoraj ves tekoči dobiček, da nam nedeljskim zamudnikom skoraj nič ni ostalo. Eno „kisko župco“ sem pa jaz le še otel.“ je dejal. „V Dobu na svatovščini pa je bilo preveč ljudi in premalo prostora, preveč oknarjev in premalo natakjarjev, pretiha godba in prevelik hrup,“ pravi drugi.

Nikdo pa ni vedel poročati, kako je bilo na sadni razstavi v Šmihelu. „Eh, kaj bi to,“ je dejal tretji, „saj imamo sami obilo sadnega blaga razstavljenega (Nadaljevanje na 8. strani)

KLEMEN HABJAN:

JERČEVI GALJOTI

(Izviran roman)

32.

Iz pretrganega vratu je bruhala kri. Z belim obrazom je odšel Andrej skoz hišo in obstal na dvorišču.

Samo za trenutek. Potlej je počasi z votlim kašljem zavil na Gradišarja proti orožniški postaji.

*

Strahotna novica je razburila vso vas. Peter in Francka sta zvedela zanjo koj zjutraj.

Peter je prestregel Francko v naročje.

Novice so se kar trle. Ljudje so postavali, drli na Bistrico, se vračali, ugibali. Vsa vas je bila zmedena.

Andrej? Kdo bi si mislil?

Nekateri so ga videli, ko so ga gnali v Kranj. Skoraj, da se je rahlo smehljalo.

Zmedlo se mu je, revežu.

Novica je pobijala novico.

Priznal je. Moral ga je ubiti, sicer bi vse zapravdal.

Zadnja vest, ki so jo prinesli radovedneži iz Kranja:

„Že v arestu je bruhnil kri. Dolgo ne bo.“

Usmiljeni Jezus, kaj takega.

Tri tedne za tem je umrla Francka. Ko so njeno smrt na Petrovo željo sporočili tudi Andreju v bolnico, je prvič zavekal.

Ko se je umiril, je dejal:

„Hvala Bogu!“

Tudi njemu so se stekale ure. Vzdiginiti se sam ni mogel več.

Umril je malo pred košnjo. Ko sta Devs in Šokelec kosila na graščinski parceli, je Devs zamahnil s koso proti močvirju.

„Tamle je Sebenakov grunt. In Jerčev tudi.“

„Škoda Andreja,“ se je Šokelec zastrmel v bičevje.

Peter je brata pripeljal domov. Največ zavoljo Francke. Da ne bo sama, ko je že mati drugje.

*

Koj po košnji je vsa vas čakala na zadnjo razsodbo. Komisije so svoje delo opravile. Jerč je z neko obupano vdanostjo čakal na konec.

Razsodba je bila dokončna.

Močvirje se razdeli med glavna dva deležnika in sicer po razmerju hektarjev.

Proti tej razsodbi ni bilo priziva. To je Jerč vedel.

Koj potlej je Zimovka poklicala zemljeremca. Novi mlinar, ki je kupil Sebenakovo domačijo, je ob košnji otave pokosil tudi svoj del močvirja.

Jerč tudi.

Zimovka se je umaknila na stari

dom. Fant pri Sebenaku ni hotel več biti.

Petra je prodaja domačije komaj zadel. Postal je cel Dupljanec. Da ni bilo smrti, bi Cegnarjeva Manca že prišla k Žagarju. Tako pa morata čakati.

Čeprav so ga smrti močno zadele, se je Peter kar popravil. Suh je res, trden pa kot kost. Zrak v Dupljah mu dobro dene. Ko je pa zmerom veter od gorá.

Zimovka pa je po Sebenakovi smrti na moč uplahnila. Kar večevala je po vasi in nekatere ženske so se je prav ogibale. So vsi vedeli, da s Sebenakovimi otroki ni bila nikoli dobra. Naj se kar pokori.

Šele potlej, ko je Ožbovčeva Manca pripovedovala, da jo je videla na Brezjah in da je tako nazarensko vekala, da bi se kamnu smilila, so se tudi ženske otajale.

Tako so Podbrezje spet pririnile v jesen, ki je prinesla pristujenost Ulešu in naraslo Bistrico Jerču.

Pričelo je deževje. Jerč je po razsodbi kar nekam otrpnil. Ni mogel verjeti, da ga ni na to opominjalo razmetano gospodarstvo. Kupi peska okrog bajte, kamenje, tramovi, vse je bilo pripravljeno za hišo. Zdaj mu ne kaže drugega, kakor da spet zgrabi za mlin.

Z Lojzetom sta se udarila. Toda Lojze ni bil Aleš. Trmasto se je umaknil. Vorenc je spet pričel mlinariti.

Kakor da ga je borba s Sebenakom poživljala, je zdaj nenadoma začutil, da ga zapuščajo moči. Dveh mernikov

pšenice ni več sam zadel. Roke so se mu pričele tresti.

Prihajala je starost. Zadnja leta so pritisnila tudi Jerča.

Razbito gospodarstvo ga je zločilo kakor preperelo desko.

In zdaj je prihajala voda ...

XIII.

Deževalo je kar naprej, kakor da ne misli nehati. Bistrica je naraščala, vode so se valile, kakor da je nekje v tržiškem kotlu jezero, ki hoče odteči.

Spenjena Bistrica je odnesla iz Jerča vso navidezno mirnost, ki se ga je lotila po zgubljeni pravdi. Jerč je postajal spet mlinar, spet je gledal na „konja“, ob katerem je bučala ilnata Bistrica.

Ukazal je Lojzetu prinesiti kavlje.

Še dva prsta pod zarezo.

Hudičeva voda!

Še en prst.

Nebo je sivo, nikjer bolj črno, nikjer bolj belo, povsod enakomerna sivina, v kateri se ne zgane niti vetrič. Vodene štrene se usedajo na vodo, voda teče po vseh poteh, curi po bregu, grize znad ilnatih plasti, z vseh koncev in krajev meži, se steka, curlja, curi, teče, žubori, šumi, grči iz razpok, poslednja luknja bruha vodo.

Jerča je groza.

Še pol prsta pod zarezo.

S povešeno ustnico bulji Jerč v „konja“.

„Kar naprej narašča,“ krehne Lojz.

(Dalje prihodnjic)

Naša jesenska ponudba brez zvišanja cen!

MODNA TRGOVINA

DIETMAR WARMUTH & CO.

BELJAK - VILLACH
**Hauptplatz 22
Telefon 41-03**

*

Največja izbira
Najboljša kakovost
Najnižje cene

Moški zimski plašči	od S 290.—
Moški Hubertus plašči	od S 208.40
Moške obleke	od S 280.—
Moške dolge hlače in hlače dokolenke	od S 76.70
Moške smučarske hlače iz Cord-a	od S 119.20
Moške smučarske hlače	od S 75.—
Moški vetrni jopiči — Anorak	od S 71.50
Moške športne nogavice iz čiste volne, kariraste in v pestrih barvah	od S 25.20
Moške športne nogavice iz bombaža od 9.90	
Nadalje: usnjene hlače dokolenke žametasti lumberjaki z usnjenimi našitki, volneni lumberjaki, puloverji, jopiči, srajce, spodnje hlače, majice, nogavice, rokavice, rokavičniki v največji izbiri in po najnižjih cenah.	
Otroške in deške štajerske obleke v vseh velikostih.	
Deške obleke	od S 98.—

Deški plašči od 3—14 let v vseh velikostih	od S 65.—
Deške smučarske hlače	od S 42.—
Deške trenerske obleke iz Ia bom- bažastega trikoja	od S 64.40
Deški puloverji, jopice, srajce, spodnje hlače, nogavice, rokavice, rokavičniki, Hubertus-plašče in pele- rine v največji izbiri.	
Ženski plašči	od S 386.—
Ženski plašči iz čiste volne	od S 498.—
Ženski kostumi	od S 140.—
Ženske volnene bluze	od S 75.15
Ženske športne obleke iz volne, kariraste	od S 170.—
Ženske volnene obleke	od S 180.70
Ženske flanelaste obleke	od S 98.—
Ženska krila	od S 54.70
Ženske bluze iz jersey-a	od S 39.—
Ženske majice z dolgimi rokavi	od S 23.40
Ženske majice s kratkimi rokavi	od S 17.25
Nadalje vam nudimo v največji izbiri:	

ženske garniture, srajce, hlačke vseh vrst, moderke, pasove za nogavice, svilene in flanelaste spalne srajce, nogavice, kratke nogavice, rokavice vseh vrst, zvončasta in plisirana krila.

Marquissette za zavese, širok 145 cm od S 13.75

Blago za zavese, pisano, široko 120 cm od S 24.70

Inlet S 15.50

Volna za pletenje, 10 dkg do najboljše cefirke v vseh modnih barvah. od S 7.65

Največja zaloga: kamgarna, blaga za moške plašče, blaga za ženske plašče (tudi „Flausch“) moškega in ženskega blaga za športne obleke in kostume, enobarvnega blaga za damske obleke korda za smučarje flanelaste za spodnje hlače, pisana posteljina, široka 80—120 cm, moških in ženskih dežnikov moških in ženskih sklopnih dežnikov, delavskih, športnih, ženskih in otroških nahrbtnikov, prešitih odev iz klota, brokata in pisanega kretona, volnenih odev.

Dnevno velik dotok blaga, zato je zagotovljena največja izbira

(Nadaljevanje s 7. strani)
po naših sadovnjakih, ki ga je treba še obrati in pobrati.“

Kamor so naši očetje prav radi zahajali in tam z občudovanjem vredno vztrajnostjo presedeli po dan, dva in tudi tri, tam so nas gotovo tudi pogrešali: tam gori na Komlju pri Pistotniku.

Najbolj privlačen je bil menda le še lov. Saj je pokalo kakor „tam za turškim gričem.“ Obležale pa so tri lisice in sedem zajčkov.

Prihodnjo nedeljo pa bomo pripravili našo šrango in napravili bomo gostijo ob sladkem moštu in zlasti pšenički, kar oboje smo pridelali ob priliki Postrpnikove svatbe, ko se je hči Urška možila. Ker je šla z možem daleč gor v Zagrad pri Gospé Sveti, se je morala še posebno drago odkupiti. Cel „biren“ pšenice in 50 l sadjevca nam je morala dati. Zenin pa je tudi moral šteti denarce, ko je najprej odpeljeval balo in kar strmel je, ko je zopet moral odrajavati nam, ko je prišel po nevesto.

Po stari navadi in narodnem običaju pa smo mu dali priliko izmuzniti se ceneje. Toda ugank, ki smo mu jih stavili, ni zadovoljivo rešil. Barali smo ga: „Koliko tehta sv. Trojica“, dalje „Katere

ovce več pojedjo, črne ali bele“ in „Koliko zlodejev je staro babo malalo,“ pa še druge.

Pri zadnji uganki je že mislil, da je rešen, pa se je zmotil. Vprašali smo ga namreč: „Katerega patrona imamo v cerkvi pri Sv. Luciji, kjer bo sedaj vajina poroka?“

„Ja, seveda, sv. Lucija,“ je vzkliknil. „Ne!“, smo dejali, „sv. Lovrenca imamo, kajti prva je patrona, drugi pa patron.“

Božičev Joško se je poslovil in je v ponedeljek šel na daljno pot proti Južni Ameriki. Bog daj, da bi se mu kmalu stozilo po domu in po naši lepi Koroški ter da bi se kmalu zopet vrnil med nas sam, lahko pa tudi „v dvoje“ (kar pa bi mu — na uho povedano — naša dekleta, ki so še brez ženinov, najbrž nekoliko zamerila. Zato je bolje, da pride nazaj samo kot „stric iz Amerike“, kajne-da, ve dekleta?)

Opomba uredništva: V zadnji številki se je v dopis iz Pliberka, v katerem se poročano o poroki v ugledni Breznikovi družini, ukradla pomota pri imenu g. župnika iz Štebnja, kajti navzoč je bil g. Vrhnjak in ne g. Wölfl.

Zakitevajte
Finkensteiner

testenine, domači kakovostni proizvod

G. FRICK

železo kovine, stroji

CELOVEC - Salmstraße 7, Tel. 14-86

Nakup starega železa, kovin, cunji, kosti

Prodaja železja vseh vrst

Radio Schmidt

Prodaja - popravila žarnice

Vaša strokovna trgovina

CELOVEC - Klagenfurt

Bahnhofstraße 22 - Telefon 29-48

König
BACKPULVER

KÖNIG-RECEPTI V SLIKAH!

Imamo že 16 različnih receptov v slikah iz kuhinje tvrdke König; v kratkem jih bo šestdeset. Torej se že danes izplača, da si napravite König-kuharsko knjigo: po peki prerežite vrečico König-pecilnega praška in jo prilepite v kak zvezek tako, da bo recept (navodilo za uporabo) poleg barvne slike, ki že sama vzbuja dober tek. In ker prinaša samo König-pecilni prašek recepte v slikah, ne bomo nikdar več zahtevali „kakrašen koli“ pecilni prašek. Kajti sedaj vemo:

König-pecilni prašek je kralj pecilnih praškov!

Gledališče

Začetek predstav ob 20:00

8. novembra: Dolores.
9. novembra: Dunajčanke.
10. novembra: Cigan baron. Zadnji-krat.
11. novembra: Lortzing: Divji lovec (Wildschütz). Opera. — Premiera, red A.
12. novembra: Dolores.
13. novembra: 10,15: predstava za otroke: Pravljica o Repoševu, 20,00: Divji lovec.

Beri in širi
„Koroško Kroniko“
Linder FOTO Ella Petrykiewicz
FOTOGRAF

FOTOGRAF

BELJAK - Villa ch

Poročne in darilne slike ter slike za legiti- macije. Izvrševanje fotoamaterskih del.

Nov naslov: Postgasse 3, Tel. 49-36

† ZOBEC J.

V izpolnjevanju svoje dolžnosti se je ponesrečil pred dnevi naš zvesti naročnik g. Zobec J., ki se je preselil pred meseci iz Lienza v Leoben na novo službeno mesto. Pokojni, ki je, potem ko mu je bila odrezana noga, podlegel v ponedeljek zastrupljenju, je bil izurjen livarski mojster.

Pred kratkim je dobil g. Zobec dovoljenje, da se kljub svojim 65 letom lahko s svojim sinom in snaho izseli v južno Ameriko. Pogreb je bil v četrtek. Prizadeti družini izrekamo iskreno so- žalje!

Najboljše

- modno blago in perilo

Grünen

 Celovec - Klagenfurt
Burggasse

Bave, lake, emajle, laneni firnež, slikarske in pleskarske potrebšvine

kupite naj- bolje pri

PETER DE CILLIA
FELDKIRCHEN - Telefon 73

 in pri podružnici:
Celovec - Klagenfurt, St.-Veiter Straße 35 - Tel. 28-38

VEDNO VELIKA IZBIRA
ORIENTALSKIH IN PERZIJSKIH PREPROG,

na roko vozanih in žametnih (velournih) preprog ter tekačev. Blago za pohištvo, zavese, pregrinjala za mize in divane.

Popusti za preprodajalce, hotele in gostilne. — Plačilne olajšave. — Dajemo v to stroko spadajoče nasvete za opremo sob, po želji tudi na licu mesta.

Strokovna trgovina za preproge, pohištveno blago in zavese

DIR. JOSEF RADLMAYR
BELJAK - VILLACH

TRGOVINA NA DROBNO: POSTGASSE 3 TELEFON 47-67 - 4447